

CRNA GORA
AGENCIJA ZA NADZOR OSIGURANJA

Broj: 03-852/1-16

Datum: 30. jun 2016. godine

SKUPŠTINA CRNE GORE

CRNA GORA SKUPŠTINA CRNE GORE	
PRIMLJENO:	4. VII 2016. GOD.
KLASIFIKACIONI BROJ:	00-72/16-28
VEZA:	
EPA:	1150 XXV
SKRAĆENICA:	PRILOG:

CRNA GORA SKUPŠTINA CRNE GORE	
PRIMLJENO:	10. XI 2016. GOD.
KLASIFIKACIONI BROJ:	00-72/16-28
VEZA:	1150 XXV 4. VII. 2016
EPA:	10 XXVI
SKRAĆENICA:	PRILOG:

PODGORICA

U skladu sa članom 193 Zakona o osiguranju („Sl.list CG“ br. 78/06, 19/07, 53/09, 73/10, 40/11, 45/12 i 06/13) i sa članom 30 Statuta Agencije za nadzor osiguranja („Sl.list CG“ br. 30/13), u prilogu akta Vam dostavljamo Izvještaj o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2015. godinu, koji je usvojen na 193. sjednici Savjeta Agencije za nadzor osiguranja održanoj 30. 06. 2015. godine.

Obavještavamo Vas da će predstavnici Agencije, koji će učestvovati u skupštinskoj proceduri povodom razmatranja priloženog izvještaja biti predsjednik Savjeta Agencije, gospodin Branko Vujović i v. d. direktora Biljana Pantović.

S poštovanjem,

VD DIREKTORA
mr Biljana Pantović
Biljana Pantović

**AGENCIJA ZA
NADZOR OSIGURANJA**
CRNA GORA

**IZVJEŠTAJ O STANJU NA TRŽIŠTU OSIGURANJA
U CRNOJ GORI
za 2015. godinu**

Jun, 2016. godine

SADRŽAJ:

INDEX TABELA I GRAFIKA	3
I UVOD.....	5
1.1 Makroekonomski pokazatelji.....	7
II UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA.....	8
2.1 Društva za osiguranje.....	8
2.2 Društva koja se bave poslovima zastupanja u osiguranju, posredovanja u osiguranju i poslovima pružanja drugih usluga u osiguranju.....	9
2.3 Zastupnici i posrednici u osiguranju.....	10
2.4 Zaposleni u društvima za osiguranje	10
III POKAZATELJI TRŽIŠTA OSIGURANJA	11
3.1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u.....	11
3.2 Gustina osiguranja	12
3.3 Koncentracija tržišta osiguranja.....	12
3.4 Struktura bruto fakturisane premije osiguranja: životna i neživotna osiguranja	16
3.5 Bruto fakturisana premija osiguranja po vrstama osiguranja	17
3.6 Životna osiguranja	19
3.7 Obavezna osiguranja u saobraćaju	20
3.8 Društva koja se bave poslovima zastupanja, posredovanja u osiguranju	21
IV STRUKTURA AKTIVE.....	23
V STRUKTURA PASIVE	25
5.1 Tehničke rezerve	26
VI DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERV I KAPITALA	29
6.1 Deponovanje i ulaganje sredstava bruto tehničkih rezervi	29
6.2 Deponovanje i ulaganje 1/3 sredstava kapitala.....	31
VII NETO DOBITAK/GUBITAK ZA POSLOVNU GODINU	32
VIII POKAZATELJI POSLOVANJA	33
8.1 Adekvatnost kapitala i solventnost	33
8.2 Reosiguranje.....	33
8.3 Profitabilnost	34
8.4 Likvidnost.....	36
8.5 Pokazatelj šteta	36
IX UDRUŽENJE - NACIONALNI BIRO OSIGURAVAČA CRNE GORE.....	39

INDEX TABELA I GRAFIKA

Tabele

Tabela 1. Pregled makroekonomskih pokazatelja, 2005 -2015. godina	7
Tabela 2. Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2015. godine	8
Tabela 3. Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori	9
Tabela 4. Pregled banaka koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori	9
Tabela 5. Pregled društava koja obavljaju poslove posredovanja u osiguranju u Crnoj Gori.....	10
Tabela 6. Ukupan broj zaposlenih u društvima za osiguranje, 2008 - 2015. godina	10
Tabela 7. Herfindahl-Hirschman indeks za period 2013. - 2015. godina	13
Tabela 8. Struktura bruto fakturisane premije osiguranja u 2014. i 2015. godini.....	16
Tabela 9. Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2014. i 2015. godini.....	18
Tabela 10. Prikaz broja životno osiguranih lica u 2014. i 2015. godini.....	19
Tabela 11. Bruto premija životnih osiguranja po vrstama osiguranja u 2014. i 2015. godini	20
Tabela 12. Premija obaveznog osiguranja u saobraćaju po vrstama u 2014. i 2015. godini	20
Tabela 13. Učešće bruto fakturisane premije osiguranja od autoodgovornosti (AO) za 2015. godinu po društvima za osiguranje	21
Tabela 14. Struktura prodaje osiguranja preko društava za zastupanje, društava za posredovanje, preduzetnika-zastupnika i banaka u 2015. godini	22
Tabela 15. Struktura aktive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine.....	23
Tabela 16. Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivi sektora osiguranja na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine (%).....	24
Tabela 17. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine	25
Tabela 18. Struktura bruto tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine.....	27
Tabela 19. Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine (€)	28
Tabela 20. Pokazatelj solventnosti na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine.....	33
Tabela 21. Udio reosiguravača u bruto premiji, riješenim štetama i bruto tehničkim rezervama na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine	34

Tabela 22. Neto mjerodavni tehnički rezultat po vrstama osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine.....	34
Tabela 23. Pokazatelji rentabilnosti na dan 31. 12. 2015. godine.....	35
Tabela 24. Ažurnost u rješavanju šteta po vrstama osiguranja na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine.....	36
Tabela 25. Bruto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine	37
Tabela 26. Neto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine.....	37
Tabela 27. Kvota troškova neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine	38
Tabela 28. Kombinovana kvota na dan 31. 12. 2015. godine.....	38

Grafikoni

Grafik 1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u, 2008 – 2015. godina (%).....	11
Grafik 2. Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika, 2008 -2015. godina (€).....	12
Grafik 3. Tržišno učešće društava za osiguranje u 2015. godini (%).....	14
Grafik 4. Učešće društava u bruto fakturisanjoj premiji životnog osiguranja u 2015. godini (%)	15
Grafik 5. Učešće društava u bruto fakturisanjoj premiji neživotnog osiguranja u 2015. godini (%)	15
Grafik 6. Kretanje bruto premije: život vs neživot, 2008 – 2015. godina (u mil.eura).....	16
Grafik 7. Struktura bruto premije: život vs neživot, 2008 - 2015. godina	17
Grafik 8. Struktura bruto premije osiguranja po vrstama osiguranja u 2014. i 2015. godini (%).....	19
Grafik 9. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine (%).....	26
Grafik 10. Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine (%)	28
Grafik 11. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine (%).....	30
Grafik 12. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine (%).....	30
Grafik 13. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine (hilj.eura)	31
Grafik 14. Struktura ulaganja i deponovanja sredstava kapitala na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine (hilj.€)	32

I UVOD

Osnovu za izradu Izveštaja o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2015. godinu predstavljaju godišnji izvještaji o poslovanju društava za osiguranje, mišljenja ovlašćenih aktuara na iste, izvještaji spoljnih revizora, drugi podaci koje društva za osiguranje dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja, izvještaji društava za zastupanje u osiguranju, izvještaji društava za posredovanje u osiguranju, izvještaji preduzetnika - zastupnika u osiguranju, izvještaji banaka koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju i Godišnji izvještaj o poslovanju Udruženja- Nacionalnog Biroa osiguravača Crne Gore.

Agencija za nadzor osiguranja je, kao nadležna institucija za nadzor i kontrolu osiguranja u Crnoj Gori, u 2015. godini sprovodila aktivnosti u cilju zaštite interesa osiguranika i drugih korisnika osiguranja, obezbjeđenja stabilnosti i razvoja djelatnosti zasnovanog na zdravoj konkurenciji i jednakim uslovima poslovanja.

Na crnogorskom tržištu osiguranja u toku 2015. godine poslovalo je jedanaest društava za osiguranje, 18 društava za zastupanje u osiguranju, 1 preduzetnik – zastupnik u osiguranju, 6 banaka koje su obavljale poslove zastupanja u osiguranju i 6 društava za posredovanje u osiguranju.

Društva koja obavljaju poslove osiguranja na crnogorskom tržištu su tokom 2015. godine fakturisala 76,933 mil.eura bruto premije, što predstavlja povećanje od 6,24% u odnosu na 2014. godinu. U izvještajnom periodu učešće bruto fakturisane premije u bruto domaćem proizvodu je ostvarilo rast od 0,05 procentnih poena u odnosu na 2014. godinu i iznosilo je 2,14%, dok je bruto fakturisana premija po glavi stanovnika iznosila 123,64 eura.

Vrijednost ukupne aktive na nivou svih društava za osiguranje, na dan 31. 12. 2015. godine, iznosila je 184,984 mil.eura, što predstavlja rast od 10,21% u odnosu na vrijednost ukupne aktive na dan 31. 12. 2014. godine. Rast vrijednosti aktive generisan je, prije svega, rastom kategorije „dugoročna finansijska ulaganja” koja je na kraju 2015. godine iznosila 120,810 mil.eura, prvenstveno zbog rasta ulaganja osiguravača u obveznice Crne Gore. Uzimajući u obzir ukupna ulaganja crnogorskih društava za osiguranje u 2015. godini može se konstatovati da su ista 86,256 mil.eura uložila u dugoročne obveznice Crne Gore, što je za 36,37% više u odnosu na 2014. godinu.

Tehničke rezerve, kao rezervisani dio sredstava namijenjen za pokriće obaveza iz obavljanja poslova osiguranja, su na dan 31. 12. 2015. godine na nivou svih društava za osiguranje iznosile 109,379 mil.eura, što predstavlja rast od 14,07% u odnosu na dan 31. 12. 2014. godine. Analiza plasmana sredstava bruto tehničkih rezervi ukazuje da su društva za osiguranje na kraju 2015. godine od ukupnih sredstava bruto tehničkih rezervi u propisane oblike imovine plasirala 106.249.046 eura (96,44%). Na dan 31. 03. 2016. godine obezbijeđena je 100% pokrivenost bruto tehničkih rezervi od strane svih društava za osiguranje u skladu sa zakonskom regulativom.

Na kraju 2015. godine crnogorska društva za osiguranje su deponovala i uložila 60,10% ukupnih sredstava kapitala, odnosno 21,726 mil.eura u skladu sa Zakonom o osiguranju i Pravilnikom o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje.

Sektor osiguranja je u 2015. godini ostvario negativan neto rezultat za poslovnu godinu u iznosu od 2,763 mil.eura, čemu je najviše doprinijelo iskazivanje gubitka jednog društva za osiguranje, koje je početkom 2016. godine sprovelo proces dokapitalizacije u iznosu od 7.505.405 eura.

Na dan 31. 12. 2015. godine devet društava za osiguranje na tržištu osiguranja u Crnoj Gori je bilo kapitalno adekvatno tj. ispunjavalo je tri uslova propisana Zakonom o osiguranju i to:

- kapital mora biti najmanje jednak margini solventnosti;
- garantni kapital mora biti najmanje jednak 1/3 margine solventnosti i
- garantni kapital mora biti najmanje jednak osnovnom kapitalu iz člana 21 Zakona o osiguranju.

Od dva društva koja su na kraju 2015. godine bila kapitalno neadekvatna, na dan 31. 03. 2016. godine jedno društvo je nakon sprovedene dokapitalizacije obezbijedilo kapitalnu adekvatnost u skladu sa Zakonom o osiguranju.

Pokazatelj solventnosti osiguravača, kao indikator sposobnosti istih da raspoloživim novčanim sredstvima podmire sve obaveze u rokovima dospijea, je na kraju 2015. godine na nivou tržišta ostvario prosječnu vrijednost od 1,37.

Na dan 31. 12. 2015. godine sva društva za osiguranje u Crnoj Gori su bila likvidna. Koeficijent likvidnosti na nivou svih društava za osiguranje na dan 31. 12. 2015. godine je iznosio 12,60 što ukazuje na dovoljnost likvidnih sredstava za izmirenje obaveza društava za osiguranje (dospjelih obaveza i obaveza koje dospijevaju u roku od 14 dana od dana utvrđivanja koeficijenta likvidnosti).

Društva za osiguranje su zaključivanjem ugovora o reosiguranju sa renomiranim globalnim i regionalnim reosiguravačima sa najvećim kreditnim rejtinzima izvršili prenos rizika u reosiguranje i obezbijedili zaštitu od šteta koje bi mogle ugroziti njihovo poslovanje. U 2015. godini ostvaren je rast: premije prenijete u reosiguranje od 22,91%, provizije odobrene od strane reosiguravača društvima za osiguranje od 11,81%, učešća reosiguravača u bruto riješenim štetama od 20,81% i udjela reosiguranja u bruto tehničkim rezervama od 66,18%.

Posmatrano na nivou cjelokupnog tržišta osiguranja ostvaren je visok nivo pokazatelja ažurnosti u rješavanju šteta od 92,47%.

U 2015. godini društva koja su se bavila poslovima obaveznih osiguranja u saobraćaju su Udruženju – Nacionalnom birou osiguravača uplaćivala sredstva po osnovu redovnog doprinosa Garantnom fondu, na koji način je obezbijedena ekonomska zaštita putnika u javnom saobraćaju i trećih oštećenih lica, u slučajevima kada je šteta pričinjena upotrebom neosiguranog ili nepoznatog prevoznog sredstva, kao i u slučajevima kada je društvo za osiguranje kome je oduzeta dozvola za rad i nad kojim je pokrenut postupak stečaja ili likvidacije odgovorno za naknadu štete i šteta nastalih po osnovu zelene karte.

U 2015. godini nastavljeno je sa unaprjeđivanjem regulatornog okvira za oblast osiguranja kroz izmjenu postojećih i donošenje novih zakonskih i podzakonskih propisa zasnovanih na direktivama Evropske unije i međunarodnim standardima. Takođe, intezivirana je saradnja sa institucijama finansijskog sistema, kao i sa nadzornim organima u okruženju i međunarodnim organizacijama iz oblasti osiguranja.

1.1 MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI

Prema procjenama Ministarstva finansija Crne Gore u 2015. godini BDP je porastao za 4% i iznosio je 3,595 milijardi eura. Budžetski deficit je iznosio 291 mil.eura, odnosno 8,1% BDP-a. Prema podacima Zavoda za zapošljavanje Crne Gore stopa nezaposlenosti u Crnoj Gori u 2015. godini iznosila je 17,24%, dok je prema procjenama Ministarstva finansija stopa inflacije iznosila 1,4%.

U narednoj tabeli je dat pregled makroekonomskih pokazatelja:

Tabela 1. Pregled makroekonomskih pokazatelja, 2005 -2015. godina

Godine											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹
BDP u tekućim cijenama (mil. EUR) ²	1.815	2.149	2.680	3.086	2.981	3.125	3.265	3.181	3.362	3.458	3.595
BDP per capita (EUR)	2.960	3.496	4.354	5.000	4.821	5.045	5.266	5.126	5.413	5.561	5.778
Stopa rasta BDP (%)	4,2	18,4	24,7	15,1	-3,4	4,8	4,5	-2,6	5,7	2,8	4,0
Inflacija (CPI)	2,5	2,8	4,2	7,1	3,4	0,5	2,8	4,1	2,2	-0,7	1,4
Broj stanovnika	613.109	614.628	616.969	617.157	618.294	619.400	620.029	620.600	621.200	621.800	622.218
Broj nezaposlenih	48.845	38.876	31.469	28.378	30.169	32.106	30.552	31.232	32.190	34.687	39.991
Broj zaposlenih	144.340	150.800	156.408	166.221	174.152	161.742	163.082	166.531	171.474	173.595	175.617
Prosječna bruto plata (EUR)	327	377	497	609	643	715	722	727	726	723	725
Prosječna neto plata (EUR)	213	246	338	416	463	479	484	487	479	477	480
Budžetski suficit/deficit (mil. EUR)	-45,55	74,24	176,96	15,17	-130,33	-112,24	-127,37	-162,7	-121,7	-107,0	-291,2
Izvoz (mil. EUR)	369,3	441,1	454,7	416,2	277,0	330,4	454,4	366,9	375,6	333,1	325,2
Uvoz (mil. EUR)	1.042,8	1.457,4	2.073,1	2.529,7	1.654,2	1.657,3	1.823,3	1.820,8	1.773,3	1.784,2	1.787,8
Spoljnotrgovinski bilans (mil. EUR)	-673,5	-1.016,2	-1.618,3	-2.113,5	-1.377,2	-1.326,9	-1.368,9	-1.453,9	-1.397,7	-1.451,1	-1.462,6

Izvor: Ministarstvo finansija Crne Gore, Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT i Zavod za zapošljavanje Crne Gore

¹ Podaci za 2015. godinu prikazani su prema procjenama Ministarstva finansija i Monstata, dok je podatak o broju nezaposlenih uzet iz statistike Zavoda za zapošljavanje CG.

² Zavod za statistiku Crne Gore - Monstat je objavio rezultate obračuna bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) Crne Gore za 2014. godinu, kao i revidiranu vremensku seriju podataka BDP-a za period 2010 - 2013. god prema metodologiji Evropskog sistema nacionalnih i regionalnih računa (ESA 2010), koja zamjenjuje dosadašnji metodološki okvir ESA 95.

II UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA

2.1 DRUŠTVA ZA OSIGURANJE

Na crnogorskom tržištu osiguranja u toku 2015. godine poslove osiguranja je obavljalo jedanaest društava: šest društava za osiguranje se bavilo poslovima životnih osiguranja, a pet društava poslovima neživotnih osiguranja.

Tabela 2. Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2015. godine

Društva koja obavljaju djelatnost životnog osiguranja
Grawe osiguranje AD
Uniq životno osiguranje AD
Lovćen životna osiguranja AD
Merkur osiguranje AD
Wiener Städtische životno osiguranje AD
Atlas Life AD
Društva koja obavljaju djelatnost neživotnog osiguranja
Lovćen osiguranje AD
Sava Montenegro AD
Generali osiguranje Montenegro AD
Uniq neživotno osiguranje AD
Swiss osiguranje AD

Akcijski kapital društava za osiguranje

Vrijednost ukupnog akcijskog kapitala društava za osiguranje na dan 31. 12. 2015. godine je iznosila 53,886 mil.eura, što predstavlja rast u odnosu na 2014. godinu za 3,46%³. Vrijednost stranog kapitala je iznosila 47,880 mil.eura, sa ostvarenim učešćem od 83,29% u ukupnom akcijskom kapitalu, a vrijednost domaćeg kapitala 6,006 mil.eura, sa učešćem od 16,71%. U toku 2015. godine vrijednost akcijskog kapitala su povećala sljedeća društva:

- Uniq životno osiguranje AD u iznosu od 300.007,66 eura;
- Uniq neživotno osiguranje AD u iznosu od 1.200.000,00 eura i
- Merkur osiguranje AD Podgorica u iznosu od 300.000,00 eura.

³ Vrijednost ukupnog akcijskog kapitala društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. godine je iznosila 52,086 mil.eura.

2.2 DRUŠTVA KOJA SE BAVE POSLOVIMA ZASTUPANJA U OSIGURANJU, POSREDOVANJA U OSIGURANJU I POSLOVIMA PRUŽANJA DRUGIH USLUGA U OSIGURANJU

U toku 2015. godine Agencija za nadzor osiguranja je, u skladu sa Zakonom o osiguranju, izdala:

- 2 dozvole za rad društvima za zastupanje u osiguranju;
- 2 dozvole za rad društvima za posredovanje u osiguranju i
- 2 saglasnosti bankama za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju.

Na tržištu osiguranja Crne Gore poslove zastupanja u osiguranju na kraju 2015. godine je obavljalo 18 društava za zastupanje⁴; 1 preduzetnik – zastupnik u osiguranju i 6 banaka.

Tabela 3. Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	Djelatnost
Safe Life DOO Podgorica	zastupanje
WVP DOO Budva	zastupanje
IN.PRO DOO Podgorica	zastupanje
Lojd Montenegro DOO Podgorica	zastupanje
Rogošić Invest DOO Podgorica	zastupanje
Montagent DOO Podgorica	zastupanje
DOZ DOO Podgorica	zastupanje
Safe Invest DOO Podgorica	zastupanje
IURISPRUDENS DOO Podgorica	zastupanje
Aktuar DOO Podgorica	zastupanje
Obses DOO Podgorica	zastupanje
Premija plus DOO Podgorica	zastupanje
Indego Plus DOO Tivat	zastupanje
AM Capital DOO Podgorica	zastupanje
UNIKAPA DOO Bar	zastupanje
KONTAKT DOO Podgorica	zastupanje
EXPERIENCE DOO Tivat	zastupanje
ČELEBIĆ LOYAL DOO Podgorica	zastupanje
Expres-Ključ Rožaje	zastupnik-preduzetnik

Tabela 4. Pregled banaka koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv banke	Djelatnost
Societe Generale banka Montenegro AD	zastupanje
Hypo Alpe-Adria Bank AD	zastupanje
Atlas banka AD	zastupanje
Hipotekarna banka AD	zastupanje
NLB Banka AD	zastupanje
Erste Banka AD	zastupanje

⁴ Do smanjenja broja društava za zastupanje u osiguranju u odnosu na 2014. godinu je došlo iz razloga što je jedno društvo, po osnovu dobrovoljne likvidacije, prestalo sa obavljanjem djelatnosti zastupanja u osiguranju, dok tri društva nijesu obavljala poslove zastupanja u osiguranju u 2015. godini, čime su se u skladu sa Zakonom o osiguranju stekli uslovi za oduzimanje dozvola za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju.

Poslove posredovanja u osiguranju obavljalo je 6 društava za posredovanje u osiguranju⁵.

Tabela 5. Pregled društava koja obavljaju poslove posredovanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	Djelatnost
APO Plus DOO Podgorica	posredovanje
Adriatic AG DOO Podgorica	posredovanje
WVPCG DOO Budva	posredovanje
Broker INS DOO Podgorica	posredovanje
AM Capital Team DOO Podgorica	posredovanje
Status Broker DOO Podgorica	posredovanje

2.3 ZASTUPNICI I POSREDNICI U OSIGURANJU

U toku 2015. godine Agencija za nadzor osiguranja je, u skladu sa Zakonom o osiguranju, izdala 102 ovlašćenja fizičkim licima - zastupnicima i posrednicima u osiguranju, koji su položili stručni ispit za obavljanje tih poslova i ispunili druge uslove propisane Zakonom.

Takođe, na dan 31. 12. 2015. godine 470 fizičkih lica u Crnoj Gori posjedovalo je ovlašćenje za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju, 49 fizičkih lica ovlašćenje za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju, dok je 171 fizičko lice posjedovalo ovlašćenje za obavljanje poslova zastupanja i posredovanja u osiguranju.

2.4 ZAPOSLENI U DRUŠTVIMA ZA OSIGURANJE

U 2015. godini 728 zaposlenih je radilo u društvima za osiguranje što predstavlja smanjenje od 4,24% u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 6. Ukupan broj zaposlenih u društvima za osiguranje, 2008 - 2015. godina

Godine	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ukupan broj zaposlenih u društvima za osiguranje	639	643	703	814	767	737	760	728

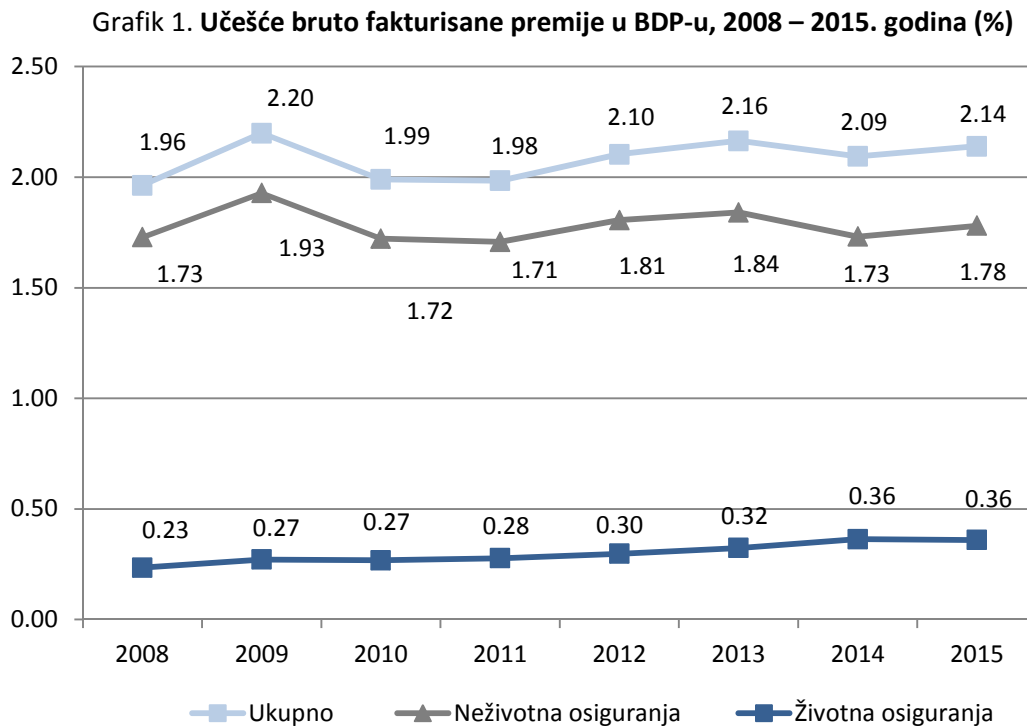
⁵ Do smanjenja broja društava za posredovanje u osiguranju u odnosu na 2014. godinu je došlo iz razloga što dva društva nijesu obavljala poslove posredovanja u osiguranju u 2015. godini, čime su se u skladu sa Zakonom o osiguranju stekli uslovi za oduzimanje dozvola za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju.

III POKAZATELJI TRŽIŠTA OSIGURANJA

Društva koja obavljaju poslove osiguranja na crnogorskom tržištu su tokom 2015. godine fakturisala 76,933 mil.eura bruto premije, što predstavlja povećanje od 6,24% u odnosu na 2014. godinu.

3.1. UČEŠĆE BRUTO FAKTURISANE PREMIJE U BDP-U⁶

U 2015. godini povećano je učešće bruto fakturisane premije neživotnih osiguranja i iznosilo je 1,78% (2014. – 1,73%), dok je učešće bruto fakturisane premije životnih osiguranja u BDP-u ostalo na istom nivou kao i u 2014. godini i iznosilo je 0,36%.

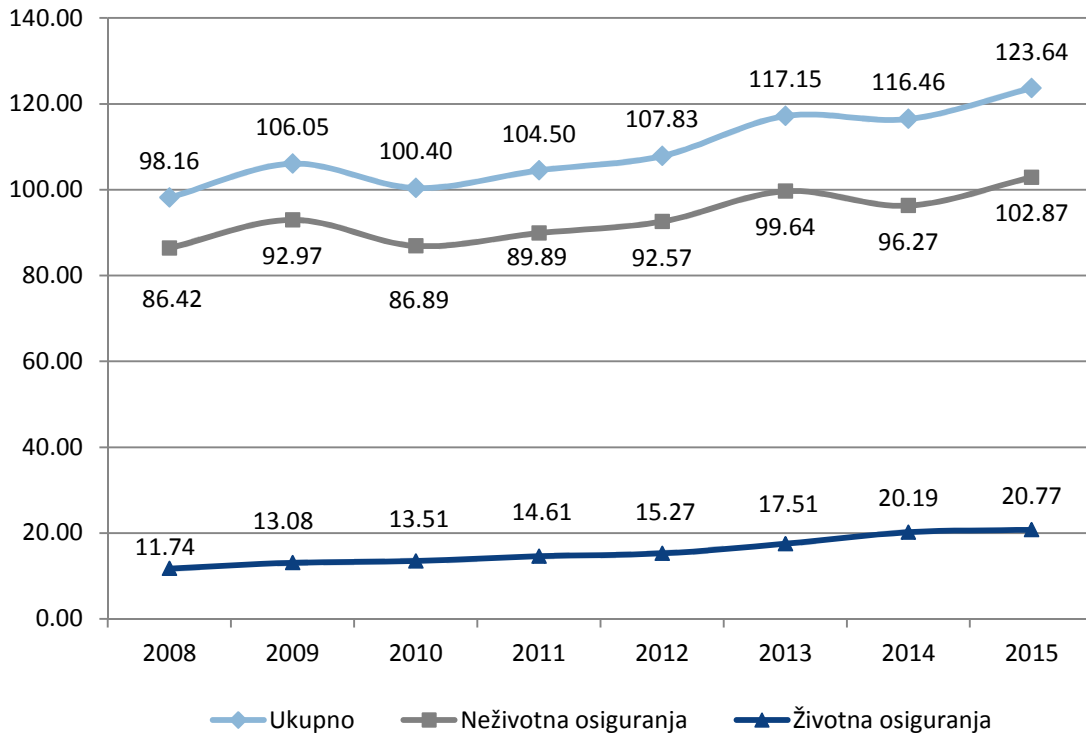

⁶ Kako je Zavod za statistiku Crne Gore - Monstat objavio rezultate obračuna bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) Crne Gore za 2014. godinu, kao i revidiranu vremensku seriju podataka BDP-a za period 2010 - 2013. godine tako je Agencija za nadzor osiguranja izvršila novi obračun učešća bruto fakturisane premije u BDP-u za period 2010 -2014. godine.

3.2 GUSTINA OSIGURANJA

Jedan od najčešće korišćenih pokazatelja tržišta osiguranja je gustina osiguranja koja predstavlja iznos bruto fakturisane premije po glavi stanovnika⁷.

Grafik 2. Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika, 2008 -2015. godina (€)

Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika u Crnoj Gori u 2015. godini iznosila je 123,64 eura, što reprezentuje rast od 6,16% u odnosu na 2014. godinu, ali što je i dalje značajno ispod prosjeka zemalja članica EU. U 2015. godini ostvaren je rast pokazatelja gustine životnih osiguranja koji je iznosio 20,77 eura dok je gustina neživotnih osiguranja takođe ostvarila rast i iznosila 102,87 eura.

3.3 KONCENTRACIJA TRŽIŠTA OSIGURANJA

Za utvrđivanje nivoa koncentracije tržišta osiguranja koristi se Herfindahl-Hirschman indeks (HHI)⁸, čija se vrijednost može kretati u intervalu od 0 do 10.000. Vrijednost indeksa koja je bliža nuli označava da tržište ima veliki broj društava približno istog tržišnog učešća tj. da se radi o tržištu sa visokim nivoom konkurencije. Vrijednost indeksa bliža 10.000 označava da je tržište koncentrisano, odnosno da na tržištu postoji monopol.

⁷ Izvor za podatak o broju stanovnika je Zavod za statistiku Crne Gore- Monstat.

⁸ HHI se dobija kada se tržišna učešća svakog osiguravajućeg društva pojedinačno kvadriraju i međusobno sabereu.

Raspon Herfindahl-Hirschman indeksa je:

- 0 – 1.000 → Nekoncentrisano tržište (visok nivo konkurencije);
- 1.000 – 1.800 → Umjerena koncentracija;
- 1.800 – 10.000 → Koncentrisano tržište (monopol).

Vrijednost HHI za crnogorsko tržište osiguranja u periodu od 2012. do 2015. godine kreće se u granicama koncentrisanog tržišta. Počev od 2008. godine, odnosno od ulaska na crnogorsko tržište osiguranja društava za osiguranje koja posluju u okviru velikih svjetskih grupacija, prisutan je bio trend smanjenja vrijednosti indeksa, što ukazuje na povećanje nivoa konkurencije, odnosno smanjenja koncentracije tržišta. Međutim, u 2015. godini došlo je do blagog porasta vrijednosnog indeksa u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 7. Herfindahl-Hirschman indeks za period 2013. - 2015. godina

Naziv društva	2013			2014			2015		
	Bruto premija	Učešće (%)	HHI	Bruto premija	Učešće (%)	HHI	Bruto premija	Učešće (%)	HHI
Lovćen osiguranje AD	28.309.977	38,90	1.513,28	26.467.435	36,55	1.335,81	29.241.784	38,01	1.444,71
Lovćen životna osiguranja AD	1.285.496	1,77	3,12	1.184.980	1,64	2,68	1.121.046	1,46	2,12
Sava Montenegro AD	11.156.214	15,33	235,00	11.468.544	15,84	250,81	11.185.622	14,54	211,39
Grawe osiguranje AD	4.615.070	6,34	40,22	4.642.592	6,41	41,10	4.978.561	6,47	41,88
Swiss osiguranje AD	1.946.069	2,67	7,15	2.040.160	2,82	7,94	2.852.823	3,71	13,75
Generali osiguranje Montenegro AD	10.252.482	14,09	198,47	10.059.506	13,89	192,96	10.267.232	13,35	178,11
Uniqa životno osiguranje AD	1.617.719	2,22	4,94	1.900.204	2,62	6,89	1.954.358	2,54	6,45
Uniqa neživotno osiguranje AD	10.233.662	14,06	197,74	9.825.321	13,57	184,08	10.460.447	13,60	184,87
Merkur osiguranje AD	1.801.634	2,48	6,13	2.090.656	2,89	8,33	2.092.963	2,72	7,40
Atlas Life AD	349.348	0,48	0,23	424.994	0,59	0,34	377.686	0,49	0,24
Wiener Städtische životno osiguranje AD	1.206.839	1,66	2,75	2.312.475	3,19	10,20	2.400.670	3,12	9,74
UKUPNO	72.774.509	100	2.209,04	72.416.868	100	2.041,14	76.933.192	100	2.100,67

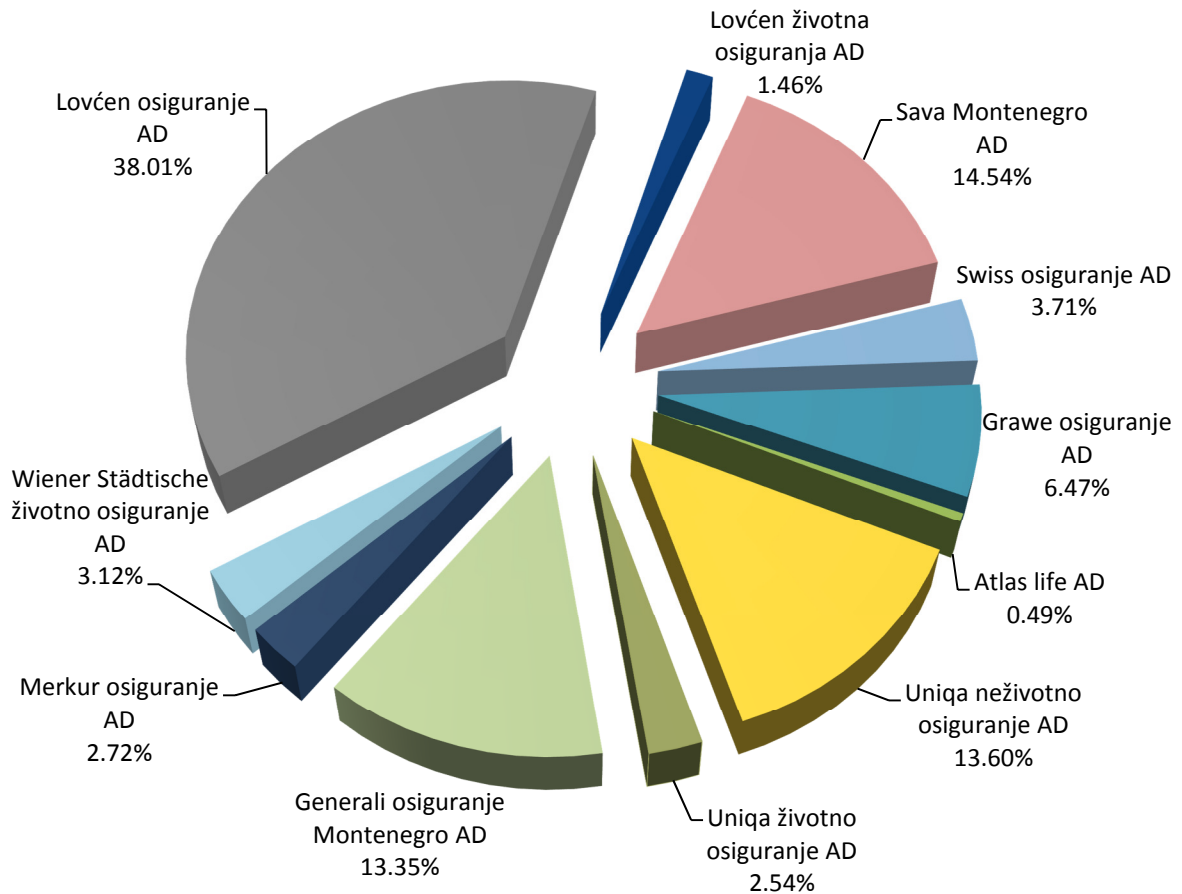
Tržišno učešće društva sa najvećom bruto fakturisanom premijom (Lovćen osiguranje) u 2015. godini iznosilo je 38,01%, odnosno ostvaren je rast u odnosu na 2014. godinu za 1,46 procentnih poena.

Tržišno učešće dva društva sa najvećom bruto fakturisanom premijom (Lovćen osiguranje i Sava Montenegro) u 2015. godini iznosilo je 52,55%, odnosno ostvaren je rast u odnosu na 2014. godinu za 0,16 procentnih poena.

Tri društva sa najvećom bruto fakturisanom premijom su Lovćen osiguranje, Sava Montenegro i Uniqa neživotno osiguranje i tržišno učešće ova tri društva u posmatranom periodu je iznosilo 66,15%. Sa druge strane, pored Lovćen osiguranja, rast tržišnog učešća u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu, ostvaren je i kod sljedećih društava: Swiss osiguranje (za 0,89 pp), Grawe osiguranje (za 0,06 pp) i Uniqa neživotno osiguranje (za 0,03 pp).

Na narednom grafiku je prikazano tržišno učešće društava za osiguranje u 2015. godini:

Grafik 3. Tržišno učešće društava za osiguranje u 2015. godini (%)

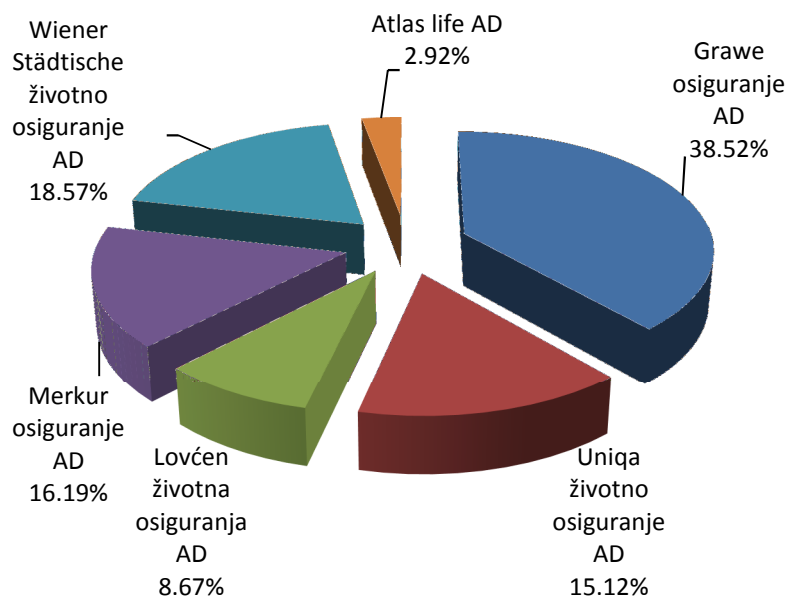
Kada posmatramo strukturu tržišnog učešća društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja, u 2015. godini nije došlo do promjene rasporeda u odnosu na 2014. godinu. I dalje je najveće društvo za životno osiguranje Grawe sa učešćem od 38,52% u ukupnoj premiji životnih osiguranja (povećano je u odnosu na 2014. godinu za 1,54 procentna poena).

Drugo društvo po visini tržišnog učešća je bilo Wiener Städtische životno osiguranje sa 18,57% (u 2014. godini 18,42%), zatim slijede Merkur osiguranje sa učešćem od 16,19%, Uniqa životno osiguranje sa učešćem od 15,12%, Lovćen životna osiguranja sa 8,67% i Atlas Life sa 2,92%.

U 2015. godini rast učešća u bruto fakturiranoj premiji ostvarili su Grawe osiguranje (za 1,54 pp) i Wiener Städtische životno osiguranje (0,16 pp).

Na narednom grafiku je prikazano učešće društava za životno osiguranje u bruto fakturiranoj premiji životnih osiguranja u 2015. godini:

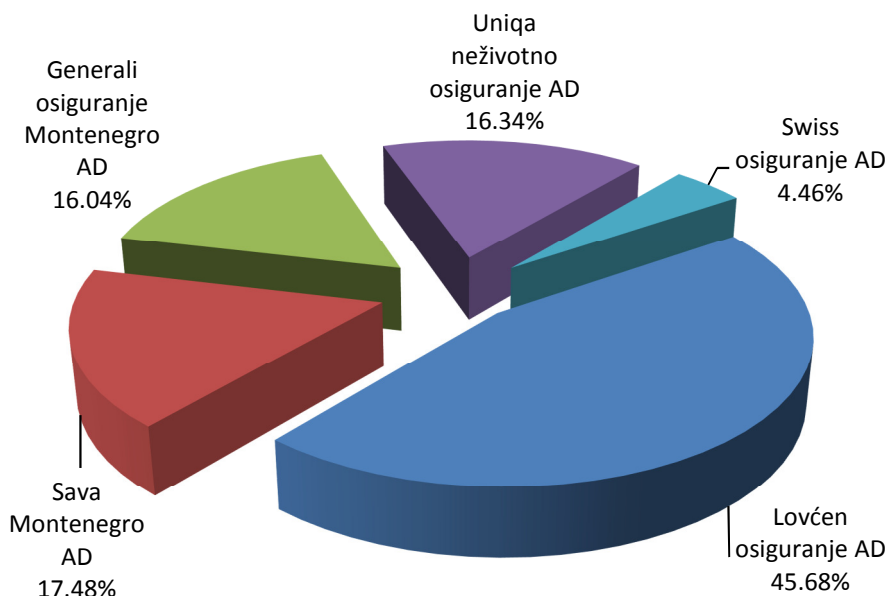
Grafik 4. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji životnog osiguranja u 2015. godini (%)

U bruto fakturisanom premiji neživotnih osiguranja, najveće učešće od 45,68%, i dalje ima Lovćen osiguranje. Zatim slijede, Sava Montenegro sa učešćem od 17,48%, Uniqa neživotno osiguranje sa 16,34%, Generali osiguranje Montenegro sa 16,04% i Swiss osiguranje sa 4,46%. Od društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja rast učešća u bruto fakturisanom premiji neživotnih osiguranja ostvarilo je Lovćen osiguranje za 1,47 procentnih poena (u 2014. iznosilo je 44,21%) i Swiss osiguranje za 1,05 procentnih poena (u 2014. iznosilo je 3,41%).

Na narednom grafiku je prikazano učešće društava za neživotno osiguranje u bruto fakturisanom premiji neživotnih osiguranja u 2015. godini:

Grafik 5. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji neživotnog osiguranja u 2015. godini (%)

3.4 STRUKTURA BRUTO FAKTURISANE PREMIJE OSIGURANJA: ŽIVOTNA I NEŽIVOTNA OSIGURANJA

Na tržištu osiguranja u Crnoj Gori i u 2015. godini dominantno učešće od 83,20% u ukupnoj tržišnoj bruto fakturisanom premiji ostvaruju neživotna osiguranja. Učešće životnih osiguranja u strukturi bruto fakturisane premije je ostvarilo pad sa 17,34% u 2014. na 16,80% u 2015. godini, odnosno pad za 0,54 procentnih poena. Posmatrano prema grupama osiguranja, ukupna premija životnih osiguranja zabilježila je rast od 2,94%, dok je ukupna bruto fakturisana premija neživotnih osiguranja takođe ostvarila rast od 6,93% u odnosu na 2014. godinu.

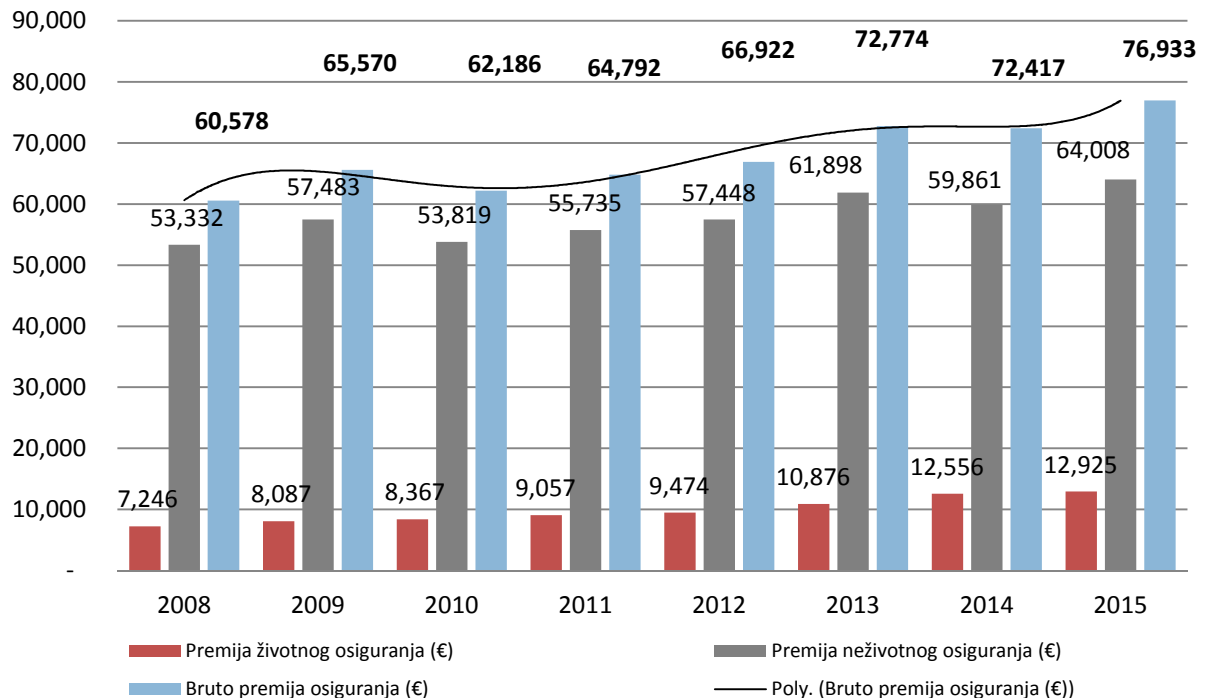
Tabela 8. Struktura bruto fakturisane premije osiguranja u 2014. i 2015. godini

Grupa osiguranja	2014		2015		Index 2015/2014
	Premija (€)	Učešće (%)	Premija (€)	Učešće (%)	
Životno osiguranje	12.555.901	17,34	12.925.284	16,80	102,94
Neživotno osiguranje	59.860.966	82,66	64.007.908	83,20	106,93
UKUPNO	72.416.868	100	76.933.192	100	106,24

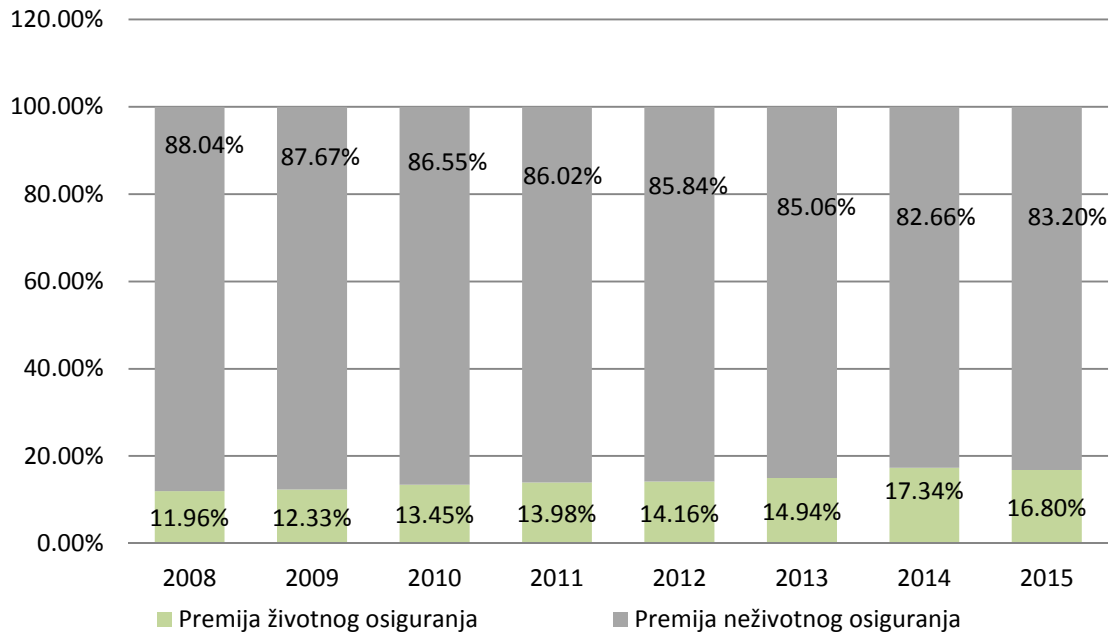
Životno osiguranje za period od 2008. do 2015. godine konstantno ostvaruje rast i to po godišnjoj prosječnoj stopi od 8,73%.

Na narednom grafiku dat je prikaz kretanja bruto fakturisane premije na ukupnom nivou i po grupama osiguranja za period 2008. – 2015. godina:

Grafik 6. Kretanje bruto premije: život vs neživot, 2008 – 2015. godina (u mil.eura)

Grafik 7. Struktura bruto premije: život vs neživot, 2008 - 2015. godina

3.5 BRUTO FAKTURISANA PREMIJA OSIGURANJA PO VRSTAMA OSIGURANJA

Analizom strukture bruto fakturisane premije po grupama i vrstama osiguranja, zaključuje se da je rastu ukupne bruto fakturisane premije na nivou tržišta osiguranja najviše doprinio rast bruto fakturisane premije neživotnih osiguranja i to u apsolutnom iznosu od 4.146.942 eura, dok je rast bruto fakturisane premije životnih osiguranja iznosio 369.383 eura.

Posmatrajući vrste neživotnih osiguranja, rastu bruto fakturisane premije ove grupe osiguranja u odnosu na 2014. godinu doprinio je, u najznačajnijoj mjeri, rast bruto fakturisane premije u vrsti ostala osiguranja imovine i to za 2.162.186 eura u apsolutnom iznosu, odnosno za 51,58%. Takođe, do rasta bruto fakturisane premije došlo je i u vrsti osiguranje od posljedica nezgode za 494.031 eura, odnosno za 5,51%, kao i kod: zdravstvenog osiguranja za 394.595 eura (40,57%), ostalih vrsta neživotnog osiguranja za 366.068 eura (44,03%), kasko osiguranja motornih vozila za 338.383 eura (7,19%), osiguranja imovine od požara i drugih opasnosti za 253.613 eura (6,62%), osiguranja od opšte odgovornosti za štetu za 111.259 eura (9,30%) i osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova za 105.732 eura (16,54%). Istovremeno, došlo je do pada bruto fakturisane premije u vrsti osiguranja robe u prevozu i to za 65.869 eura u apsolutnom iznosu (16,40%), kod osiguranja vazduhoplova za 40.699 eura (22,48%), kao i kod osiguranja plovnih objekata za 36.978 eura (14,09%). Rastu bruto fakturisane premije grupe životnih osiguranja u odnosu na 2014. godinu doprinio je, u najznačajnijoj mjeri rast bruto fakturisane premije u vrsti osiguranje života i to za 421.408 eura (3,79%).

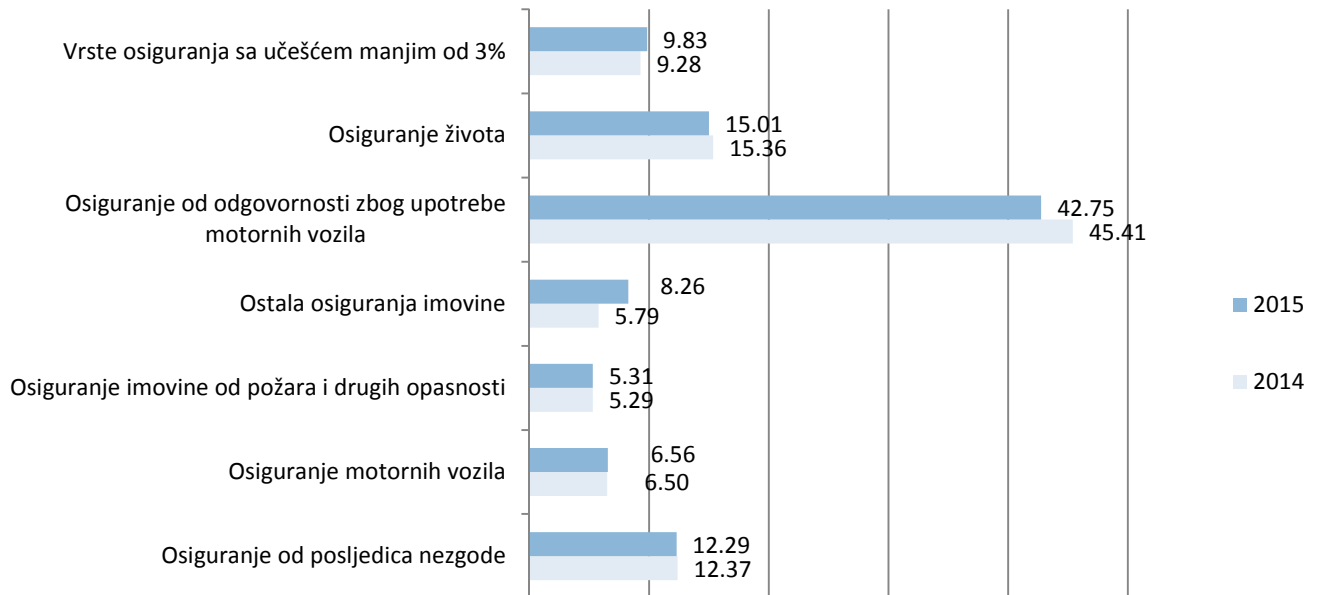
Tabela 9. Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2014. i 2015. godini

Vrsta osiguranja	2014		2015		Index
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	2015/2014
Osiguranje od posljedica nezgode	8.961.387	12,37	9.455.418	12,29	105,51
Zdravstveno osiguranje	972.736	1,34	1.367.331	1,78	140,57
Osiguranje motornih vozila	4.705.740	6,50	5.044.123	6,56	107,19
Osiguranje šinskih vozila	181.079	0,25	140.379	0,18	77,52
Osiguranje vazduhoplova	583.886	0,81	641.479	0,83	109,86
Osiguranje plovnih objekata	262.436	0,36	225.458	0,29	85,91
Osiguranje robe u prevozu	401.578	0,55	335.709	0,44	83,60
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	3.829.214	5,29	4.082.827	5,31	106,62
Ostala osiguranja imovine	4.192.110	5,79	6.354.296	8,26	151,58
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	32.885.154	45,41	32.888.517	42,75	100,01
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	639.071	0,88	744.803	0,97	116,54
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	218.563	0,30	222.228	0,29	101,68
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	1.196.624	1,65	1.307.883	1,70	109,30
Ostale vrste neživotnih osiguranja	831.390	1,15	1.197.458	1,56	144,03
Ukupno neživotna osiguranja	59.860.965	82,66	64.007.908	83,20	106,93
Osiguranje života	11.124.094	15,36	11.545.502	15,01	103,79
Rentno osiguranje	40.275	0,06	36.010	0,05	89,41
Dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života	1.380.907	1,91	1.330.213	1,73	96,33
Ostale vrste životnih osiguranja	10.626	0,01	13.560	0,02	127,61
Ukupno životna osiguranja	12.555.901	17,34	12.925.285	16,80	102,94
UKUPNO	72.416.867	100	76.933.192	100	106,24

U strukturi tržišne bruto fakturisane premije u 2015. godini i dalje je prisutna neravnomjerna raspodjela učešća pojedinih vrsta osiguranja. Naime, od 18 vrsta osiguranja definisanih Zakonom o osiguranju, dvije vrste (osiguranje od autoodgovornosti i osiguranje života) učestvuju sa 57,76%, što predstavlja pad za 3,01 procentna poena u odnosu na 2014. godinu kada je učešće ove dvije vrste iznosilo 60,77%. Šest najzastupljenijih vrsta osiguranja (čije učešće u bruto fakturisanoj premiji na nivou tržišta iznosi preko 5%) su osiguranje od autoodgovornosti, osiguranje života, osiguranje od posljedica nezgode, kasko osiguranje motornih vozila, osiguranje imovine od požara i ostala imovinska osiguranja. Ove vrste osiguranja u tržišnoj bruto fakturisanoj premiji u 2015. godini su učestvovala sa 90,17%, što predstavlja blago smanjenje u odnosu na 2014. godinu kada je učešće ovih 6 vrsta iznosilo 90,72%. Prethodne konstatacije ukazuju na visoku koncentraciju na veoma mali broj vrsta osiguranja, ali i na činjenicu da i dalje najznačajniju zastupljenost na tržištu osiguranja imaju obavezna osiguranja u saobraćaju i to na nivou od 44,43%.

Bruto fakturisana premija osiguranja motornih vozila koja uključuje osiguranje od autoodgovornosti i kasko osiguranje motornih vozila u 2015. godini iznosila je 37,933 mil.eura što predstavlja 49,31% bruto fakturisane premije na nivou tržišta (2014. godine bruto fakturisana premija je iznosila 37,591 mil.eura i predstavljala je 51,91% tržišne bruto fakturisane premije).

Grafik 8. **Struktura bruto premije osiguranja po vrstama osiguranja u 2014. i 2015. godini (%)**⁹

3.6 ŽIVOTNA OSIGURANJA

Životna osiguranja u Crnoj Gori, i pored konstantnog trenda rasta, su i dalje na relativno niskom nivou učešća u ukupnoj bruto fakturiranoj premiji na tržištu. Bruto fakturisana premija životnih osiguranja u 2015. godini iznosila je 12,925 mil.eura, što predstavlja rast od 2,94% u odnosu na 2014. godinu kada je iznosila 12,556 mil.eura.

Tabela 10. **Prikaz broja životno osiguranih lica u 2014. i 2015. godini**

	Ukupan broj životno osiguranih lica		
	2014	2015	Promjena 15/14 u %
UKUPNO	54.865	57.503	4,81

Broj aktivnih polisa životnog osiguranja na kraju 2015. godine je iznosio 49.264.

⁹ Vrste osiguranja sa učešćem manjim od 3% su: zdravstveno osiguranje, osiguranje šinskih vozila, osiguranje vazduhoplova, osiguranje plovnih objekata, osiguranje robe u prevozu, osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova, osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata, osiguranje od opšte odgovornosti za štetu, ostale vrste neživotnih osiguranja, rentno osiguranje, dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života i ostale vrste životnih osiguranja.

Društva koja obavljaju poslove životnih osiguranja su u toku 2015. godine zaključila 9.553 novih ugovora što je za 13,88% više u odnosu na 2014. godinu. U posmatranom periodu u grupi životnog osiguranja stornirano je 6.376 polisa a redukovano 1.360 polisa.

Tabela 11. Bruto premija životnih osiguranja po vrstama osiguranja u 2014. i 2015. godini

Vrsta osiguranja	2014		2015		Index 2015/2014
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Osiguranje života	11.124.094	88,60	11.545.502	89,32	103,79
Rentno osiguranje	40.275	0,32	36.010	0,28	89,41
Dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života	1.380.907	11,00	1.330.213	10,29	96,33
Ostale vrste životnih osiguranja	10.626	0,08	13.560	0,10	127,61
Ukupno životna osiguranja	12.555.901	100	12.925.285	100	102,94

Što se tiče strukture bruto fakturisane premije životnih osiguranja, najzastupljenija vrsta ove grupe osiguranja je osiguranje života, u kojoj su društva u 2015. godini fakturisala 11,545 mil.eura bruto premije i koja je učestvovala sa 89,32% u ukupnoj premiji životnih osiguranja. U ovoj vrsti životnog osiguranja je ostvaren rast od 3,79% u odnosu na 2014. godinu. Značajno učešće u bruto fakturisanj premiji životnih osiguranja od 10,29% ima i dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života gdje je fakturisano 1,330 mil.eura bruto premije.

3.7 OBAVEZNA OSIGURANJA U SAOBRAĆAJU¹⁰

Ukupna bruto fakturisana premija obaveznih osiguranja u 2015. godini je iznosila 34,184 mil.eura, što predstavlja rast od 0,17% u odnosu na 2014. godinu kada je iznosila 34,127 mil.eura. Do povećanja premije obaveznih osiguranja došlo je iz razloga povećanja bruto fakturisane premije kod 3 od 4 vrste obaveznih osiguranja u saobraćaju i to: osiguranja od autoodgovornosti, osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova i osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata. Bruto premija osiguranja putnika u javnom saobraćaju se smanjila za 14,26%, odnosno za 55 hilj.eura u odnosu na 2014. godinu. Učešće bruto premije obaveznih osiguranja u saobraćaju u bruto premiji neživotnih osiguranja u 2015. godini je iznosilo 53,41%, a u ukupnoj bruto fakturisanj premiji 44,43%. Obaveznim osiguranjem u Crnoj Gori bavi se pet društava.

Tabela 12. Premija obaveznog osiguranja u saobraćaju po vrstama u 2014. i 2015. godini

Obavezna osiguranja u saobraćaju	2014		2015		Index 2015/2014
	Premija (€)	Učešće (%)	Premija (€)	Učešće (%)	
Osiguranje putnika u javnom saobraćaju	383.903	1,12	329.164	0,96	85,74
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	32.885.154	96,36	32.888.517	96,21	100,01
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	639.071	1,87	744.803	2,18	116,54

¹⁰ Definisana Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju („Sl. list CG“ br. 44/12)

Obavezna osiguranja u saobraćaju	2014		2015		Index 2015/2014
	Premija (€)	Učešće (%)	Premija (€)	Učešće (%)	
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovih objekata	218.563	0,64	222.228	0,65	101,68
UKUPNO	34.126.691	100	34.184.712	100	100,17

U strukturi premije obaveznih osiguranja u 2015. godini najveći udio ostvarilo je osiguranje od autoodgovornosti koje čini 96,21%. Premija osiguranja od autoodgovornosti u 2015. godini je iznosila 32,888 mil.eura i ostvarila je neznatan rast u odnosu na 2014. godinu za 0,01%, kada je iznosila 32,885 mil.eura. Dva društva za neživotno osiguranje su ostvarila rast bruto fakturisane premije osiguranja od autoodgovornosti (Swiss osiguranje za 43,21% i Lovćen osiguranje za 5,51%), dok su tri društva ostvarila pad bruto fakturisane premije ove vrste (Uniqa neživotno osiguranje za 8,81%, Sava Montenegro za 6,66%, i Generali osiguranje Montenegro za 1%).

Tabela 13. Učešće bruto fakturisane premije osiguranja od autoodgovornosti (AO) za 2015. godinu po društvima za osiguranje

	Fakturisana bruto premija AO (€)	Učešće (%)
Lovćen osiguranje	11.789.469	35,85
Sava Montenegro	6.871.806	20,89
Generali osiguranje Montenegro	6.655.304	20,24
Uniqa neživotno osiguranje	5.871.458	17,85
Swiss osiguranje	1.700.480	5,17
UKUPNO	32.888.517	100

3.8 DRUŠTVA KOJA SE BAVE POSLOVIMA ZASTUPANJA, POSREDOVANJA U OSIGURANJU

Društva za zastupanje u osiguranju, u skladu sa Zakonom o osiguranju, obavljaju poslove pokretanja, predlaganja, pripreme i zaključivanja ugovora o osiguranju u ime i za račun osiguravača. Tokom 2015. godine, društva za zastupanje u osiguranju su ukupno zaključila 119.011 polisa osiguranja, što je za 6,16% više u odnosu na 2014. godinu (114.589 polisa) i na navedeni način ugovorila bruto fakturisane premiju u iznosu od 17,958 mil.eura, odnosno 23,34% bruto fakturisane premije na nivou cjelokupnog tržišta osiguranja (2014. – 18,053 mil.eura bruto fakturisane premije).

Banke koje su obavljale poslove zastupanja u osiguranju u toku 2015. godine su ugovorile 694 hilj.eura bruto fakturisane premije, što predstavlja 0,90% ukupne tržišne bruto premije.

Zastupnik -preduzetnik u osiguranju koji je obavljao poslove zastupanja u osiguranju u 2015. godini je zaključio 596 polisa osiguranja, odnosno ugovorio 18.429 eura bruto premije osiguranja, što čini 0,02% ukupne tržišne bruto premije.

Društva za posredovanje u osiguranju, u skladu sa Zakonom o osiguranju, obavljaju poslove dovođenja u vezu osiguranika, odnosno ugovornika osiguranja sa društvom za osiguranje radi zaključenja ugovora o osiguranju, pripremne poslove u cilju zaključenja ugovora o osiguranju i pružanje pomoći pri ostvarivanju prava iz ugovora o osiguranju, naročito pri rješavanju odštetnih zahtjeva prema društvu za osiguranje. Tokom 2015. godine, društva za posredovanje na crnogorskom tržištu osiguranja su posredovala u zaključivanju 1.714 ugovora o osiguranju (13,61% manje u odnosu na 2014. godinu, kada su posredovali prilikom zaključivanja 1.984 ugovora) i posredovala u ugovaranju bruto premije osiguranja u iznosu od 6,754 mil.eura (2014. – bruto premija 4,511 mil.eura). Učešće bruto premije osiguranja koja je ugovorena posredovanjem ovih društava u ukupnoj tržišnoj premiji osiguranja u 2015. godini je iznosilo 8,78%.

Tabela 14. **Struktura prodaje osiguranja preko društava za zastupanje, društava za posredovanje, preduzetnika-zastupnika i banaka u 2015. godini**

	Broj polisa neživotnog osiguranja	Broj polisa životnog osiguranja	BFP neživotnog osiguranja u €	BFP životnog osiguranja u €
Društva za zastupanje u osiguranju	115.348	6.297	16.223.602	1.733.932
Društva za posredovanje u osiguranju	903	811	3.623.677	3.130.320
Zastupnici - preduzetnici	596		18.429	
Banke	62.308	1.831	517.694	176.012
UKUPNO	179.155	8.939	20.383.402	5.040.264

IV STRUKTURA AKTIVE

Vrijednost ukupne aktive na nivou svih društava za osiguranje, na dan 31. 12. 2015. godine, iznosila je 184,984 mil.eura, što predstavlja rast od 10,21% u odnosu na vrijednost ukupne aktive na dan 31. 12. 2014. godine. Najznačajniju kategoriju aktive predstavljaju „dugoročna finansijska ulaganja“ sa učešćem od 55,58%, zatim slijede „kratkoročna potraživanja“ sa učešćem od 11,29% i „kratkoročna finansijska ulaganja“ sa učešćem od 11,13%.

Tabela 15. Struktura aktive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine

	2014		2015		Index 2015/2014
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Nematerijalna imovina	527.831	0,31	455.807	0,25	86,35
Nekretnine, postrojenja i oprema za neposredno obavljanje djelatnosti osiguranja	12.279.827	7,32	11.608.047	6,28	94,53
Dugoročna finansijska ulaganja	84.422.955	50,30	102.809.720	55,58	121,78
Kratkoročna finansijska ulaganja	32.497.301	19,36	20.582.504	11,13	63,34
Gotovinska sredstva	1.949.370	1,16	9.704.596	5,25	497,83
Kratkoročna potraživanja	21.070.967	12,55	20.884.809	11,29	99,12
Udio reosiguravača u TR	6.278.151	3,74	10.414.406	5,63	165,88
Aktivna vremenska razgraničenja	8.608.078 ¹¹	5,13	8.309.475	4,49	96,53
Ostalo	210.160	0,13	214.099	0,12	101,87
UKUPNO	167.844.640¹²	100	184.984.462	100	110,21

Rast vrijednosti aktive na nivou crnogorskog tržišta osiguranja generisan je, prije svega, rastom kategorije „dugoročna finansijska ulaganja“ koja je na kraju 2015. godine iznosila 102,810 mil.eura. Ova kategorija je ostvarila rast od 21,78%, odnosno u ukupnom iznosu od 18,387 mil.eura u poređenju sa 2014. godinom najviše iz razloga rasta ulaganja u obveznice Crne Gore od strane društava za osiguranje. Ukupna ulaganja u dugoročne HOV su iznosila 82,894 mil.eur što predstavlja 80,63% ukupne kategorije „dugoročna finansijska ulaganja“, i ostvarila su rast od 36,84% u odnosu na kraj 2014. godine.

Ukupna ulaganja u dugoročne HOV emitovane od strane Crne Gore su, na 31. 12. 2015. godine, iznosila 82,111 mil.eura što je za 36,81% više u odnosu na 31. 12. 2014. godine (u apsolutnom iznosu rast od 22,092 mil.eura). Dugoročna ulaganja u obveznice Crne Gore društava za životno osiguranje su iznosila 44,998 mil.eura, a društava za neživotna osiguranja 37,113 mil.eur.

¹¹ Prema izvještaju nezavisnog revizora za 2015 godinu kod jednog društva za osiguranje došlo je do promjene računovodstvene politike priznavanja razgraničenih troškova pribave osiguranja na način što samo direktni troškovi pribave osiguranja – provizije na premiju osiguranja mogu biti razgraničeni srazmjerno odnosu prenosne premije u ukupnoj premiji. Navedena promjena računovodstvene politike je imala efekte na korekciju neraspoređene dobiti na dan 01. 01. 2014 godine i bilans uspjeha društva za godinu završenu 31. decembra 2014 godine.

¹² Shodno revidiranim finansijskim izvještajima za 2015. godinu izvršena je korekcija ukupne aktive na 31. 12. 2014. godine (u izvještaju o stanju na tržištu osiguranja Crne Gore za 2014. godinu prikazan je iznos od 168.943.758 eura).

Dugoročni depoziti su na kraju 2015. godine iznosili 5,999 mil.eura (5,83% dugoročnih finansijskih ulaganja) i ostvarili pad od 30,38% u odnosu na kraj 2014. godine. Investicione nekretnine su na kraju 2015. godine iznosile 8,037 mil.eura (7,82% dugoročnih finansijskih ulaganja) i ostvarile pad od 16,17% u odnosu na kraj 2014. godine.

Na 31. 12. 2015. godine došlo je do pada kategorije „kratkoročna finansijska ulaganja” za 36,66% odnosno za 11,915 mil.eura. Kratkoročni depoziti su na kraju 2015. godine iznosili 16,243 mil.eura (78,92% kratkoročnih finansijskih ulaganja) i ostvarili pad od 44,12% u odnosu na kraj 2014. godine, dok su kratkoročne hartije od vrijednosti iznosile 4,303 mil.eura (20,91% kratkoročnih finansijskih ulaganja) i ostvarile rast od 26,50% u odnosu na 2014. godinu.

Kratkoročne hartije od vrijednosti emitovane od strane Crne Gore su na 31. 12. 2015. godine iznosile 4,145 mil. eura (20,14% kratkoročnih finansijskih ulaganja) što je za 28,30% više u odnosu na 31. 12. 2014. godine (u apsolutnom iznosu rast od 914 hilj.eura). Kratkoročna ulaganja u obveznice Crne Gore društava za životno osiguranje su iznosila 161 hilj.eura, a društava za neživotna osiguranja 3,984 mil.eur.

Rastu ukupne aktive doprinio je i rast kategorije „udio reosiguravača u tehničkim rezervama” za 65,88% odnosno za 4.136.255 eura u odnosu na 2014. godinu, kao i rast kategorije „gotovina” za 7.755.225 eura u odnosu na 2014. godinu. Rast kategorije „gotovina” u najvećoj mjeri je generisan rastom kod jednog društva za osiguranje (za 7.568.910 eura) što se odnosi na sredstva deponovana na posebnom tekućem računu a u svrhe dokapitalizacije koja je završena početkom 2016. godine.

Tabela 16. Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivi sektora osiguranja na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine (%)

	2014	2015	Promjena u PP
Lovćen osiguranje	31,07%	31,74%	0,67
Lovćen životna osiguranja	3,36%	3,01%	-0,36
Sava Montenegro osiguranje	14,34%	12,04%	-2,30
Swiss osiguranje	2,96%	2,94%	-0,02
Grawe osiguranje	18,53%	18,74%	0,21
Atlas life	1,08%	0,91%	-0,17
Uniqa neživotno osiguranje	8,27%	9,24%	0,96
Uniqa životno osiguranje	4,00%	4,35%	0,35
Generali osiguranje Montenegro	11,02%	11,07%	0,05
Merkur osiguranje	2,73%	2,99%	0,26
Wiener Städtische životno osiguranje	2,63%	2,99%	0,36
UKUPNO	100%	100%	-

Najveću zastupljenost u ukupnoj aktivi ima Lovćen osiguranje (31,74%), Grawe osiguranje(18,74%) i Sava Montenegro osiguranje (12,04%).

V STRUKTURA PASIVE

Vrijednost ukupne pasive na nivou svih društava za osiguranje u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2015. godine iznosila je 184,984 mil.eura, što predstavlja rast od 10,21% u odnosu na vrijednost ukupne pasive na dan 31. 12. 2014. godine.

Tabela 17. **Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine**

Pasiva	2014		2015		Index 2015/2014
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Kapital i rezerve	46.445.658 ¹³	27,67	42.645.327	23,05	91,82
Rezervisanja	96.826.113	57,69	110.304.630	59,63	113,92
Kratkoročne obaveze	12.781.304	7,61	12.749.256	6,89	99,75
Dugoročne obaveze	10.843.364	6,46	18.470.301	9,98	170,34
Pasivna vremenska razgraničenja	948.203	0,56	814.948	0,44	85,95
UKUPNO	167.844.641¹⁴	100	184.984.462	100	110,21

Vrijednost kategorije „dugoročne obaveze“ je porasla u odnosu na 2014. godinu za 70,34%, odnosno za 7,627 mil. eura iz razloga uvećanja ove stavke u pasivi bilansa stanja jednog društva za osiguranje (uvećane su obaveze po osnovu uplate sredstava koja su bila namijenjena za dokapitalizaciju).

Rast kategorije “rezervisanja”, koja obuhvata bruto tehničke rezerve društava za osiguranje i ostala rezervisanja za penzije, jubilarne nagrade, otpremnine, štetne ugovore i sl., je ostvarila rast od 13,92% (za 13,478 mil.eura)¹⁵ u odnosu na 2014. godinu.

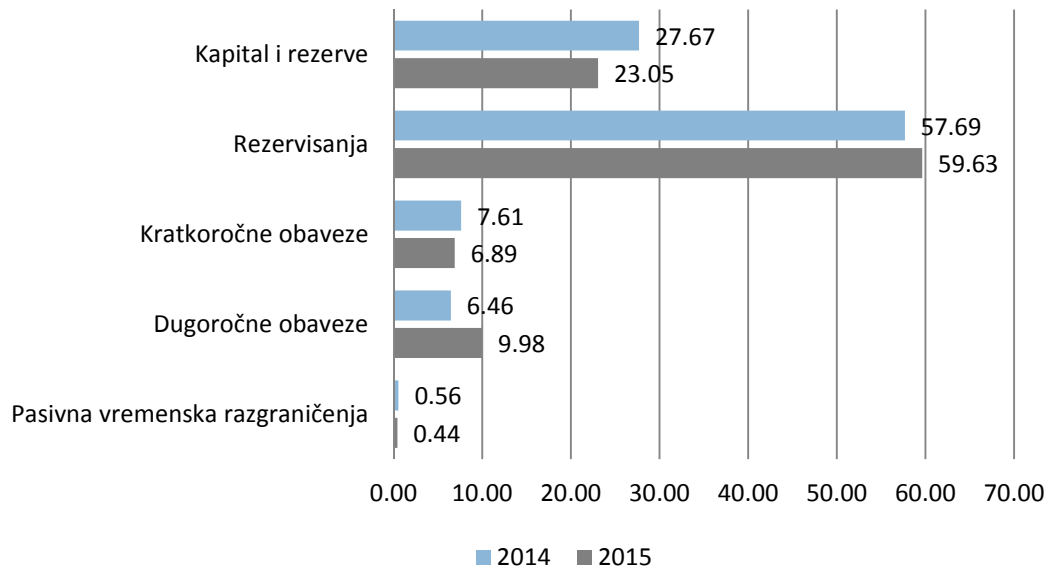
Pad kategorije “kapital i rezerve” društava za osiguranje u 2015. godini od 8,18%, odnosno za 3,800 mil.eura, rezultat je ostvarenog negativnog finansijskog rezultata u 2015. godini u iznosu od 2,763 mil.eura. Kategorija „kratkoročne obaveze“, koja se odnosi na obaveze iz poslova osiguranja, kao i na obaveze iz finansiranja, je ostvarila pad od 0,25%, odnosno za 32 hilj.eura, kao i “pasivna vremenska razgraničenja” za 14,05%, odnosno za 133 hilj.eura.

¹³ Shodno izvještaju nezavisnog revizora jedno društvo za osiguranje je pod 01. 01. 2015. godine u skladu sa promjenom računovodstvene politike izvršilo korekciju kumuliranih razgraničenih troškova sticanja osiguranja iz prethodnih perioda u iznosu od 1.099.118 eura na teret neraspoređene kumulirane dobiti.

¹⁴ Shodno revidiranim finansijskim izvještajima jednog društva (fusnota 13) za 2015. godinu izvršena je korekcija ukupne pasive na 31. 12. 2014. godine (u Izvještaju o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2014. godinu prikazan je iznos pasive od 168.943.758 eura).

¹⁵ Detaljnija analiza bruto tehničkih rezervi data je u okviru tačke 5.1 Tehničke rezerve.

Grafik 9. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine (%)

5.1 TEHNIČKE REZERVE

Društva za osiguranje su, u skladu sa Zakonom o osiguranju, dužna da na kraju svakog obračunskog perioda formiraju tehničke rezerve, koje predstavljaju rezervisani dio sredstava namijenjen za pokriće obaveza iz obavljanja poslova osiguranja.

U skladu sa Zakonom o osiguranju, društva koja obavljaju poslove osiguranja na crnogorskom tržištu osiguranja su dužna da formiraju sljedeće vrste tehničkih rezervi:

- *Rezervu za prenosnu premiju* koja se formira iz ukupne premije za svaku vrstu osiguranja i to srazmjerno vremenu trajanja osiguranja i koja služi za pokriće obaveza iz osiguranja koje će nastati u narednom obračunskom periodu;
- *Rezervisane štete* koje se formiraju u visini procijenjenih iznosa obaveza za nastale prijavljene, a neriješene štete i nastale neprijavljene štete u tekućem periodu, uključujući sve troškove vezane za rješavanje i isplatu šteta. U slučaju da se štete za pojedine vrste osiguranja pojavljuju u obliku rente, rezervisane štete se formiraju u kapitalizovanom iznosu koji predstavlja iznos svih budućih obaveza;
- *Rezerve za bonuse i popuste* koje se formiraju do nivoa naknada i drugih isplata na koje osiguranici i drugi korisnici osiguranja imaju pravo, a proizilaze iz prava na učešće u dobiti ili drugih prava po ugovoru o osiguranju – *bonus*, prava na djelimično umanjeње premije – *popust* i prava na naknadu dijela premije nastalog usljed nekorišćenja perioda osiguravajućeg pokrivača zbog prijevremenog okončanja ugovora – *otkaz*;

- *Matematička rezerva* koja se obrazuje u visini sadašnje vrijednosti budućih obaveza društva za osiguranje umanjene za sadašnju vrijednost budućih obaveza ugovarača osiguranja (premija osiguranja) i izračunava se za svaki pojedinačni ugovor;
- *Rezerve za izravnjanje rizika* koje su u obavezi da formiraju društva za osiguranje koja obavljaju poslove osiguranja kredita. Ove rezerve se obrazuju na osnovu standardnog odstupanja godišnjih mjerodavnih tehničkih rezultata od prosječnog mjerodavnog tehničkog rezultata u posmatranom periodu, za svaku vrstu neživotnih osiguranje;
- *Posebne tehničke rezerve* koje formiraju društva za osiguranje koja obavljaju poslove životnih osiguranja kod kojih osiguranik preuzima na sebe investicioni rizik i
- *Druge tehničke rezerve* koje se utvrđuju u odnosu na nivo procijenjenih budućih obaveza i rizika od velikih šteta prouzrokovanih zemljotresom, poplavom, šteta iz osiguranja od odgovornosti za nuklearne štete, odgovornosti proizvođača farmaceutskih proizvoda, kao i drugih obaveza.

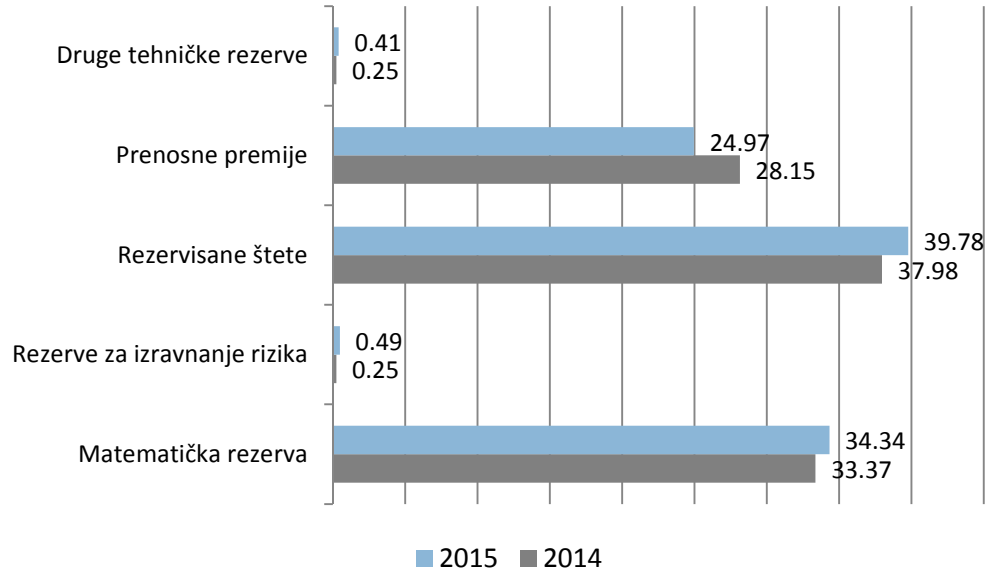
Tehničke rezerve na dan 31. 12. 2015. godine na nivou svih društava za osiguranje iznosile su 109,379 mil.eura, što predstavlja rast od 14,07% u odnosu na dan 31. 12. 2014. godine.

Tabela 18. **Struktura bruto tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine**

	2014		2015		Index 2015/2014
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Rezervisane štete	36.413.167	37,98	43.515.074	39,78	119,50
Prenosne premije	26.991.323	28,15	27.311.022	24,97	101,18
Matematička rezerva	32.000.721	33,37	37.562.776	34,34	117,38
Rezerve za izravnjanje rizika	241.770	0,25	536.409	0,49	221,87
Druge tehničke rezerve	238.312	0,25	453.475	0,41	190,29
UKUPNO	95.885.293	100	109.378.755	100	114,07

Najveći udio od 39,78% u ukupnim tehničkim rezervama društava za osiguranje na kraju 2015. godine ostvarile su rezervisane štete i to u iznosu od 43,515 mil.eura, zatim matematička rezerva koja je na dan 31. 12. 2015. godine iznosila 37,563 mil.eura (34,34% ukupnih tehničkih rezervi), dok su rezerve za prenosne premije iznosile 27,311 mil.eura (24,97% ukupnih tehničkih rezervi).

Najveći rast u odnosu na 2014. godinu ostvaren je kod rezervisanih šteta i to od 19,50%, odnosno za 7,102 mil.eura u odnosu na prethodnu godinu. Takođe, značajan rast je ostvarila i matematička rezerva za 5,562 mil.eura (17,38%) u odnosu na kraj 2014. godine, kao i rezerve za izravnjanje rizika za 121,87%, odnosno za 295 hilj.eura. Rast drugih tehničkih rezervi za 90,29% odnosno za 215 hilj.eura uzrokovano je rastom rezervi za neistekle rizike kod jednog društva za osiguranje.

Grafik 10. **Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine (%)**

Posmatrano prema grupama osiguranja, **bruto tehničke rezerve** su na dan 31. 12. 2015. godine na nivou svih društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja iznosile 70,428 mil.eura, dok su **neto tehničke rezerve** ove grupe osiguranja iznosile 60,394 mil.eura, što ukazuje da je udio reosiguravača iznosio 14,25% (odnosno 10,034 mil.eura). Vrijednost bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja je veća u odnosu na kraj 2014. godine za 12,62%, odnosno za 7,895 mil.eura. Takođe, vrijednost neto tehničkih rezervi ove grupe osiguranja je povećana za 6,52%, odnosno za 3,697 mil.eura.

Bruto tehničke rezerve na nivou društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja su iznosile 38,951 mil.eura, dok su **neto tehničke rezerve** ove grupe osiguranja iznosile 38,570 mil.eura. Navedeno ukazuje da je udio reosiguravača u bruto tehničkim rezervama životnih osiguranja iznosio 0,98% (odnosno 380 hilj.eura). Vrijednost bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja je porasla u odnosu na kraj 2014. godine za 16,79%, odnosno za 5,599 mil.eura. Takođe, vrijednost neto tehničkih rezervi ove grupe je porasla za 17,20%, odnosno za 5,660 mil.eura.

Tabela 19. **Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine (€)**

Grupa osiguranja	Neto tehničke rezerve		Bruto tehničke rezerve	
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)
Životno osiguranje	38.570.440	38,97	38.950.632	35,61
Neživotno osiguranje	60.393.907	61,03	70.428.122	64,39
UKUPNO	98.964.347	100	109.378.755	100

VI DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERV I KAPITALA

6.1 DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA BRUTO TEHNIČKIH REZERV I

Zakon o osiguranju i Pravilnik o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje propisuju oblike imovine u koje se mogu plasirati sredstva tehničkih rezervi društava za osiguranje, kao i ograničenja za ukupna i pojedinačna deponovanja i ulaganja tih sredstava.

Analiza plasmana sredstava bruto tehničkih rezervi na nivou tržišta osiguranja ukazuje da su društva za osiguranje na kraju 2015. godine od ukupnih sredstava bruto tehničkih rezervi u propisane oblike imovine, primjenom ukupnih i pojedinačnih ograničenja propisanih Pravilnikom, plasirala 106.249.046 eura (96,44%)¹⁶.

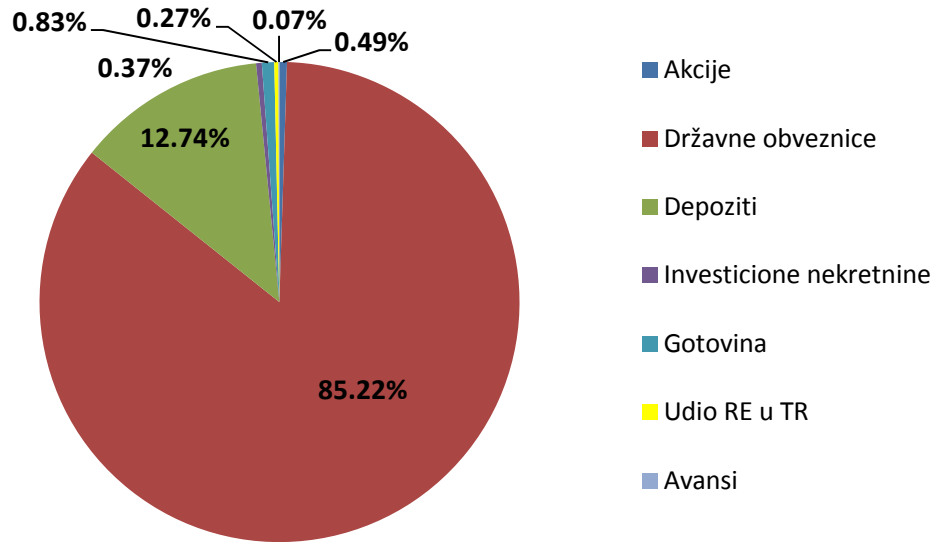
Društva za životno osiguranje su u propisane oblike imovine, uključujući i ograničenja propisana Pravilnikom, plasirala 38.950.633 eura sredstava bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja (100% ukupnih bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja). U posmatranom periodu, društva koja se bave poslovima neživotnih osiguranja su, u skladu sa Zakonom o osiguranju i Pravilnikom o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje, izvršila ulaganje i deponovanje sredstava bruto tehničkih rezervi u propisane oblike imovine u iznosu od 66.539.204 eura (94,48% ukupnih bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja).

Analiza strukture ulaganja i deponovanja ukupnih sredstava tehničkih rezervi u propisane oblike imovine na dan 31. 12. 2015. godine ukazuje da su najveći udio od 66,48% (2014. - 60,43%) ostvarile ulaganja u državne obveznice (euroobveznice, obveznice stare devizne štednje, obveznice Fonda rada itd), koja su iznosila 70,134 mil.eura. Naime, društva koja obavljaju poslove životnih osiguranja su od ukupnih sredstava bruto tehničkih rezervi 33,193 mil.eura uložila u državne obveznice, dok su društva za neživotno osiguranje u ovaj oblik imovine uložila 36,941 mil.eura.

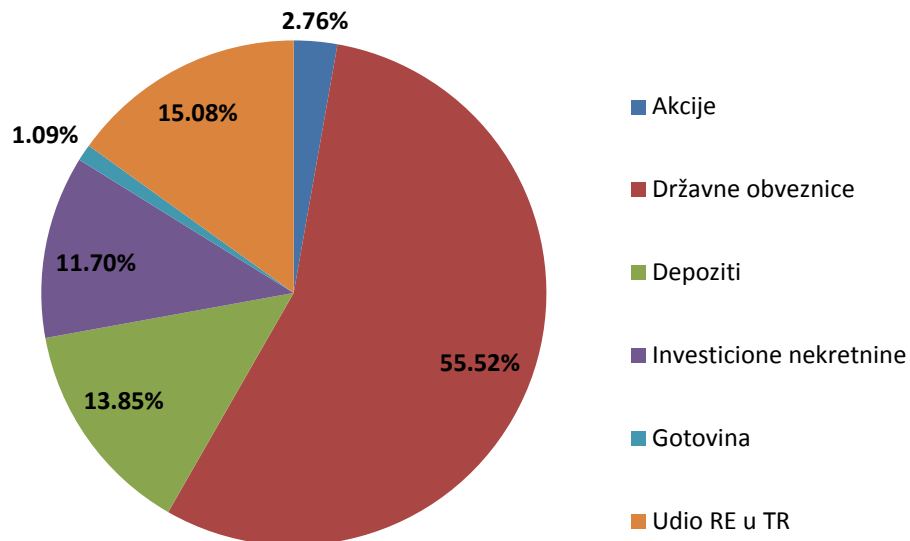
Depoziti u bankama, kao dozvoljeni oblik ulaganja sredstava tehničkih rezervi, ostvarili su učešće od 13,44% ili 14,179 mil.eura (životna osiguranja su deponovala sredstva u iznosu od 4,961 mil.eura u banke, dok su neživotna osiguranja deponovala iznos od 9,218 mil.eura), udio reosiguravača u tehničkim rezervama od 9,61% ili 10.139 mil.eura, investicione nekretnine od 7,52% ili 7,929 mil.eura, akcije od 1,92% tj. 2,028 mil.eura, dok je gotovina iznosila 1,051 mil.eura i učestvovala sa 1%.

¹⁶ Na dan 31. 03. 2016. godine obezbijeđena je 100% pokrivenost bruto tehničkih rezervi od strane svih društava za osiguranje u skladu sa zakonskom regulativom.

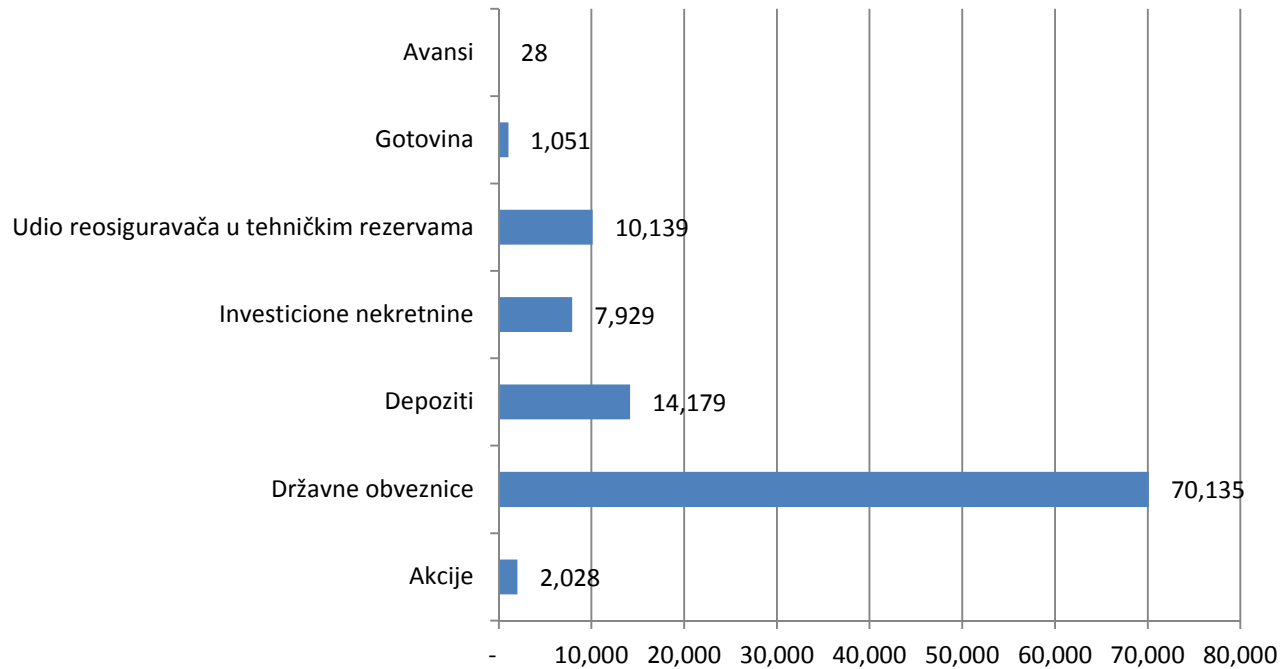
Grafik 11. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine (%)

Grafik 12. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine (%)

Grafik 13. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine (hilj.eura)

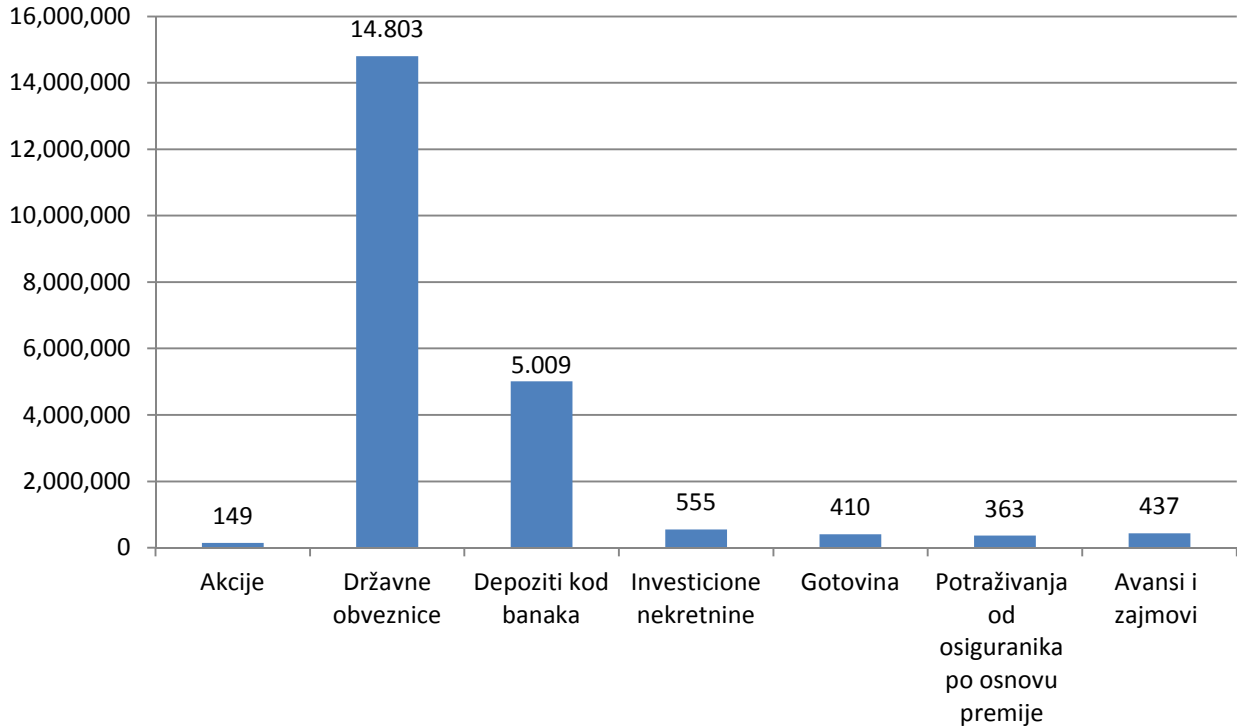

6.2 DEPONOVANJE I ULAGANJE 1/3 SREDSTAVA KAPITALA

Društva za osiguranje u Crnoj Gori su dužna da, u skladu sa Zakonom o osiguranju i Pravilnikom o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje obezbijede deponovanje i ulaganje najmanje 1/3 sredstava kapitala.

Na kraju 2015. godine crnogorska društva za osiguranje su uložila 60,10% ukupnih sredstava kapitala, odnosno 21,726 mil.eura u skladu sa Zakonom i Pravilnikom o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje. Posmatrajući strukturu deponovanja i ulaganja sredstava kapitala uočava se da najveći udio od 68,13% imaju državne obveznice, koje su iznosile 14,803 mil. eura, zatim depoziti kod banaka sa udjelom od 23,06%, odnosno iznosom 5,009 mil.eura. Investicione nekretnine ostvarile su učešće od 2,55% ili 555 hilj.eura, avansi i zajmovi dati osiguranicima zajedno do visine iznosa otkupne vrijednosti osiguranja na osnovu ugovora o životnom osiguranju učešće od 2,01% ili 437 hilj.eura, gotovina 1,89% ili iznos od 410 hilj.eura, potraživanja od osiguranika po osnovu premije ne starija od 60 dana ostvarila su učešće od 1,67% odnosno iznosila su 363 hilj.eura i akcije sa 0,69% ili 149 hilj.eura.

Grafik 14. **Struktura ulaganja i deponovanja sredstava kapitala na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine (hilj.€)**

VII NETO DOBITAK/GUBITAK ZA POSLOVNU GODINU

Sektor osiguranja je, prvi put od 2011. godine, u 2015. godini ostvario negativan neto rezultat za poslovnu godinu u iznosu od 2,763 mil.eura.

Od jedanaest društava za osiguranje koja su poslovala u 2015. godini, sedam društava je ostvarilo dobit u ukupnom iznosu od 4,684 mil.eura, dok su ostala četiri društva ostvarila gubitak u ukupnom iznosu od 7,448 mil.eura¹⁷.

U 2015. godini pozitivno su poslovali Grawe osiguranje, Sava Montenegro, Generali osiguranje Montenegro, Lovćen životna osiguranja, Uniqa životno osiguranje, Swiss osiguranje i Wiener Städtische životno osiguranje .

¹⁷ Na gubitak sektora osiguranja u 2015. godini najvećim dijelom je uticalo iskazivanje gubitka društva Lovćen osiguranje koji je u velikoj mjeri uzrokovan prikazivanjem rashoda po osnovu obezvrjeđenja određenih finansijskih ulaganja, zbog čega je društvo sprovelo proces dokapitalizacije u iznosu od 7.505.405 eura koja je realizovana u januaru 2016. godine.

VIII POKAZATELJI POSLOVANJA

8.1 ADEKVATNOST KAPITALA I SOLVENTNOST

Društvo za osiguranje je dužno da, u skladu sa Zakonom o osiguranju, održava kapital na nivou adekvatnom obimu i vrstama poslova osiguranja koje obavlja. Kako bi društvo bilo kapitalno adekvatno mora ispunjavati tri uslova propisana Zakonom o osiguranju:

- kapital mora biti najmanje jednak margini solventnosti;
- garantni kapital mora biti najmanje jednak 1/3 margine solventnosti i
- garantni kapital mora biti najmanje jednak osnovnom kapitalu iz člana 21 Zakona o osiguranju.

Na dan 31. 12. 2015. godine devet društava za osiguranje na tržištu osiguranja u Crnoj Gori je bilo kapitalno adekvatno, dok su dva društva bila kapitalno neadekvatna¹⁸.

Solventnost osiguravača predstavlja njegovu sposobnost da raspoloživim novčanim sredstvima podmiri sve svoje obaveze u rokovima njihovog dospjeća. Pokazatelj solventnosti na nivou tržišta na 31. 12. 2015. godine je ostvario prosječnu vrijednost od 1,37.

Tabela 20. Pokazatelj solventnosti na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine

	Pokazatelj solventnosti
Život	1,90
Neživot	1,07
Ukupno	1,37

8.2 REOSIGURANJE

Društvo za osiguranje zaključivanjem ugovora o reosiguranju sa reosiguravačem vrši prenos rizika u reosiguranje i štiti se od šteta koje bi mogle ugroziti njegovo poslovanje. U 2015. godini bruto fakturisana premija na nivou tržišta osiguranja u Crnoj Gori iznosila je 76,933 mil.eura, što predstavlja rast od 6,24% u odnosu na prethodnu 2014. godinu. Istovremeno, premija prenijeta u reosiguranje je ostvarila rast od 22,91% i iznosila je 13,139 mil.eura (17,08% bruto fakturisane premije). Takođe, u toku 2015. godine crnogorskim društvima za osiguranje je odobrena provizija od strane reosiguravača za 11,81% više nego u 2014. godini i iznosila je 1,991 mil.eura.

Učešće reosiguravača u bruto riješenim štetama (bez troškova rješavanja i isplate šteta) u 2015. godini je iznosilo 3,767 mil.eura ili 13,04% iznosa bruto riješenih šteta na nivou tržišta, odnosno povećano je za 20,81% u odnosu na 2014. godinu.

¹⁸ Jedno društvo za osiguranje je, nakon sprovedene dokapitalizacije početkom 2016. godine, obezbijedilo kapitalnu adekvatnost na dan 31. 03. 2016. godine.

Tabela 21. Udio reosiguravača u bruto premiji, riješenim štetama i bruto tehničkim rezervama na dan 31. 12. 2014. i na dan 31. 12. 2015. godine

	2014	2015	Promjena (%)
Bruto fakturisana premija	72.416.868	76.933.192	6,24%
Premija prenijeta u reosiguranje	10.689.866	13.138.676	22,91%
Provizija odobrena od strane reosiguravača	1.781.131	1.991.568	11,81%
Bruto riješene štete (bez troškova rješavanja i isplate šteta)	30.524.265	28.904.267	-5,31%
Udio reosiguranja u bruto riješenim štetama	3.119.001	3.767.965	20,81%
Udio reosiguranja u bruto tehničkim rezervama	6.267.001	10.414.406	66,18%

8.3 PROFITABILNOST

Neto mjerodavni tehnički rezultat

Neto mjerodavni tehnički rezultat predstavlja pokazatelj adekvatnosti odnosno dovoljnosti premija za plaćanje šteta i za druge obaveze iz ugovora o osiguranju. Posmatrano na nivou svih društava koja se bave poslovima neživotnog osiguranja, vrijednost ovog pokazatelja kumulativno za sve vrste neživotnih osiguranja, na kraju 2015. godine je iznosila 0,76. Navedeno ukazuje da je za grupu neživotnog osiguranja visina mjerodavnih šteta u samopridržaju manja za 24% od mjerodavne tehničke premije u samopridržaju, odnosno da je neto mjerodavna tehnička premija bila dovoljna za izmirenje šteta i drugih obaveza iz ugovora o osiguranju.

Tabela 22. Neto mjerodavni tehnički rezultat po vrstama osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine

Vrsta osiguranja	Mjerodavna tehnička premija u samopridržaju	Mjerodavne štete u samopridržaju	Mjerodavni tehnički rezultat u samopridržaju
Osiguranje od posljedica nezgode	5.987.897	8.301.355	1,39
Zdravstveno osiguranje	777.220	693.597	0,89
Osiguranje motornih vozila	2.745.504	3.091.307	1,13
Osiguranje šinskih vozila	30.403	43.551	1,43
Osiguranje vazduhoplova	102.822	63.562	0,62
Osiguranje plovnih objekata	7.139	-1.298	0,00
Osiguranje robe u prevozu	16.251	15.110	0,93
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	616.629	616.937	1,00
Ostala osiguranja imovine	868.475	1.002.890	1,15
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	24.804.921	13.547.173	0,55
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	10.321	23.173	2,25
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	65.444	20.509	0,31
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	293.519	136.146	0,46

Vrsta osiguranja	Mjerodavna tehnička premija u samoprizržaju	Mjerodavne štete u samoprizržaju	Mjerodavni tehnički rezultat u samoprizržaju
Osiguranje kredita	123.500	100.587	0,81
Osiguranje jemstva	15.076	3.220	0,21
Osiguranje finansijskih gubitaka	20.393	2.457	0,12
Osiguranje toškova pravne zaštite	1.927	0	0,00
Putno osiguranje	404.445	191.126	0,47
Druge vrste neživotnih osiguranja	105	31.636	301,58
UKUPNO	36.891.991	27.883.037	0,76

Rentabilnost imovine i vlastitih sredstava

Na dan 31. 12. 2015. godine sedam društava za osiguranje je ostvarilo pozitivne neto rezultate i prinose na imovinu i kapital. Pokazatelj rentabilnosti imovine (ROA – povrat na aktivu), kao odnos neto rezultata i ukupne aktive društva za osiguranje, predstavlja mjeru prinosa na ukupnu aktivu, ostvarenog angažovanjem sredstava u poslovima osiguranja, investiranja itd.

U 2015. godini na nivou cjelokupnog tržišta pokazatelj rentabilnosti imovine je iznosio -1,49%. Rentabilnost imovine društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja na kraju 2015. godine je iznosila 2,65% (2014. je iznosila 3,03%), dok je rentabilnost imovine društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja iznosila -3,53% (2014. je iznosila 2,09%).

Pokazatelj rentabilnosti vlastitih sredstava (ROE – prinos na kapital), kao odnos neto rezultata i kapitala društava za osiguranje, predstavlja mjeru prinosa na sopstvena sredstva. Takođe, na nivou cjelokupnog sektora osiguranja na kraju 2015. godine ostvaren je negativan prinos na kapital od -6,48% (2014. je iznosio 8,51%). Rentabilnost vlastitih sredstava (kapital i rezerve) društava za životno osiguranje je iznosila 7,91% (2014. je iznosila 8,42%), dok je kod društava za neživotno osiguranje iznosila -19,70% (2014. je iznosila 8,57%).

Tabela 23. Pokazatelji rentabilnosti na dan 31. 12. 2015. godine

	Aktiva (€)	Kapital (€)	Neto dobit/gubitak za poslovnu godinu (€)	ROA	ROE
UKUPNO	184.984.462	42.645.327	-2.763.590	-1,49	-6,48
Životna osiguranja	60.995.748	20.418.990	1.614.375	2,65	7,91
Neživotna osiguranja	123.988.714	22.226.337	-4.377.965	-3,53	-19,70

8.4 LIKVIDNOST

Na dan 31. 12. 2015. godine sva društva za osiguranje u Crnoj Gori su bila likvidna. Koeficijent likvidnosti na dan 31. 12. 2015. godine na nivou svih društava za osiguranje u Crnoj Gori je iznosio 12,60 što ukazuje na dovoljnost likvidnih sredstava za izmirenje obaveza društava za osiguranje (dospjelih obaveza i obaveza koje dospijevaju u roku od 14 dana od dana utvrđivanja koeficijenta likvidnosti)¹⁹.

8.5 POKAZATELI ŠTETA

Ažurnost u rješavanju šteta

Posmatrano na nivou cjelokupnog tržišta osiguranja ukupan broj šteta za rješavanje u 2015. godini je porastao za 10,43% i iznosio je 41.789, dok je u 2014. godini iznosio 37.842. Na nivou sektora osiguranja ostvaren je visok nivo ažurnosti u rješavanju šteta, jer je od ukupnog broja šteta za rješavanje 92,47% riješeno, što je na većem nivou u odnosu na 2014. godinu kada je riješeno 92,26% šteta.

Posmatrano prema grupama osiguranja, stepen ažurnosti u rješavanju šteta društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja u 2015. godini je bio na visokom nivou i iznosio je 93,96% (2014. godine je iznosio 93,52%). Takođe, stepen ažurnosti u rješavanju šteta na nivou društava koja se bave djelatnošću neživotnih osiguranja je bio na visokom nivou i iznosio je 92,34% (2014. godine je iznosio 92,14%).

Tabela 24. **Ažurnost u rješavanju šteta po vrstama osiguranja na nivou tržišta na dan 31. 12. 2015. godine**

Vrsta osiguranja	Broj riješenih šteta	Ukupan broj šteta	% ažurnosti
Osiguranje od posljedica nezgode	12.368	12.973	95,34
Zdravstveno osiguranje	4.644	5.030	92,33
Osiguranje motornih vozila	3.383	3.636	93,04
Osiguranje šinskih vozila	3	6	50,00
Osiguranje vazduhoplova	1	7	14,29
Osiguranje plovnih objekata	2	2	100,00
Osiguranje robe u prevozu	130	131	99,24
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	447	483	92,55
Ostala osiguranja imovine	1.941	2.174	89,28
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	11.491	12.748	90,14
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	88	90	97,78
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	25	25	100,00
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	432	533	81,05
Osiguranje kredita	33	33	100,00

¹⁹ Ovaj koeficijent je izračunat u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja i praćenja likvidnosti društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje („Sl.list CG“ br. 22/14).

Osiguranje jemstva	13	13	100,00
Osiguranje finansijskih gubitaka	12	15	80,00
Osiguranje toškova pravne zaštite	0	0	-
Putno osiguranje	411	465	88,39
Druge vrste neživotnih osiguranja	12	12	100,00
Ukupno neživotna osiguranja	35.436	38.376	92,34
Osiguranje života	2.543	2.612	97,36
Rentno osiguranje	35	35	100,00
Dopunsko osiguranje	629	766	82,11
Druge vrste životnih osiguranja	0	0	-
Ukupno životna osiguranja	3.207	3.413	93,96
UKUPNO	38.643	41.789	92,47

Kvota šteta

Bruto kvota šteta neživotnih osiguranja je pokazatelj koji predstavlja odnos bruto nastalih šteta (iznos bruto riješenih šteta +/- promjena iznosa rezervisanih šteta) i bruto zarađene premije osiguranja (mjerodavne premije) i ukazuje koliki se dio zarađene premije društva odnosi na izdatke za štete. Posmatrano na nivou djelatnosti neživotnih osiguranja u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2015. godine 54,09% zarađene premije se odnosilo na bruto izdatke za štete.

Tabela 25. **Bruto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine**

	Bruto nastale štete	Bruto zarađena premija	Bruto kvota šteta
Neživotna osiguranja	33.560.546	62.046.616	54,09

Neto kvota šteta neživotnih osiguranja se dobija kao odnos iznosa neto nastalih šteta (zbir bruto riješenih šteta umanjениh za iznos udjela reosiguravača u riješenim štetama i promjene rezervisanih šteta umanjениh za udio reosiguravača u rezervisanim štetama) i neto zarađene premije (bruto fakturisana premija umanjena za premiju prenijetu u reosiguranje i korigovana za promjenu prenosne premije umanjene za udio reosiguravača). Ovaj pokazatelj na dan 31. 12. 2015. godine je iznosio 52,93%, i ukazuje da se 52,93% neto zarađene premije neživotnih osiguranja odnosilo na neto izdatke za štete.

Tabela 26. **Neto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine**

	Neto nastale štete	Neto zarađena premija	Neto kvota šteta
Neživotna osiguranja	26.610.451	50.277.139	52,93

Kvota troškova

Kvota troškova se računa kao odnos zbira troškova sprovođenja osiguranja i ostalih troškova, doprinosa i rezervisanja koji proizilaze iz poslova osiguranja i zarađene premije osiguranja.

Kada posmatramo po bruto principu, ovaj pokazatelj za neživotna osiguranja je na kraju 2015. godine iznosio 45,15%. Naime, troškovi iz poslova osiguranja neživotnih osiguravača čine 45,15% bruto zarađene premije, što ukazuje na visoke izdatke društava za sprovođenje poslova osiguranja. Posmatrajući kvotu troškova neto od reosiguranja zaključuje se da se 52,66% neto zarađene premije na nivou svih društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja odnosi na troškove sprovođenja osiguranja i ostale troškove, doprinose i rezervisanja koji proizilaze iz poslova osiguranja.

Tabela 27. **Kvota troškova neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2015. godine**

	Troškovi sprovođenja osiguranja i ostali troškovi	Zarađena premija	%
Bruto kvota troškova	28.014.638	62.046.616	45,15
Neto kvota troškova	26.476.395	50.277.139	52,66

Kombinovana kvota

Kombinovana kvota, kao zbir kvote šteta i kvote troškova, pokazuje rezultat poslovanja prije uključivanja prihoda od ulaganja sredstava, odnosno dovoljnost premije za pokriće izdataka za štete i troškove koji proizilaze iz poslova osiguranja. Na dan 31. 12. 2015. godine, posmatrano i na bruto i na neto principu izdaci društava za neživotno osiguranje po osnovu nastalih šteta, troškova sprovođenja osiguranja i ostalih troškova, doprinosa i rezervisanja koji proizilaze iz poslova osiguranja čine 99,24%, odnosno 105,59% zarađene premije.

Tabela 28. **Kombinovana kvota na dan 31. 12. 2015. godine**

	Bruto	Neto
Kvota šteta	54,09%	52,93%
Kvota troškova	45,15%	52,66%
Kombinovana kvota	99,24%	105,59%

IX UDRUŽENJE - NACIONALNI BIRO OSIGURAVAČA CRNE GORE

Udruženje - Nacionalni Biro osiguravača je pravno lice, osnovano u cilju ostvarivanja zajedničkih interesa društava za osiguranje koja obavljaju poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju u Crnoj Gori. Sva društva za osiguranje koja se bave navedenom vrstom poslova moraju biti članovi Udruženja.

Udruženje - Nacionalni Biro osiguravača svoje poslove obavlja preko osnovnih organizacionih djelova, koja nemaju svojstvo pravnog lica:

- 1) *Biroa zelene karte;*
- 2) *Garantnog fonda;*
- 3) *Informacionog centra.*

Udruženjem - Nacionalnim Biroom osiguravača upravljaju članovi, a organi upravljanja su Skupština, koju čini po jedan predstavnik svakog društva za osiguranje koje je član, i Izvršni direktor koji predstavlja i zastupa Udruženje.

U okviru Udruženja poseban značaj ima Garantni fond, za čije funkcionisanje društva za osiguranje, koja se bave poslovima obaveznog osiguranja u saobraćaju, uplaćuju doprinos Garantnom fondu iz premija obaveznih osiguranja u saobraćaju. Shodno Zakonu o obaveznom osiguranju u saobraćaju sredstva Garantnog fonda koriste se za isplatu osigurane sume, odnosno naknadu štete oštećenim licima, i to:

- 1) prouzrokovane upotrebom motornog vozila, vazduhoplova, plovnog objekta ili drugog prevoznog sredstva za koje nije bio zaključen ugovor o obaveznom osiguranju u skladu sa ovim zakonom;
- 2) zbog smrti, tjelesne povrede ili narušavanja zdravlja prouzrokovane upotrebom nepoznatog motornog vozila, vazduhoplova, plovnog objekta ili drugog prevoznog sredstva;
- 3) prouzrokovane upotrebom motornog vozila, vazduhoplova, plovnog objekta ili drugog prevoznog sredstva za koje je zaključen ugovor o obaveznom osiguranju sa društvom za osiguranje kome je oduzeta dozvola za rad ili nad kojim je pokrenut stečajni postupak ili postupak likvidacije;
- 4) u slučajevima iz čl. 34, 38 i 40 ovog zakona.

Iz sredstava Garantnog fonda nadoknađuju se i troškovi obrade i isplate odštetnih zahtjeva koji padaju na teret Garantnog fonda.

U 2015. godini ukupan iznos doprinosa koja društva za osiguranje uplaćuju Garantnom fondu iznosio je 979.118 eura. Stanje sredstava Garantnog fonda na dan 01. 01. 2015. godine iznosilo je 397.045 eura, dok je na 31. 12. 2015. godine iznosilo 126.493 eura. U toku 2015. godine Udruženje je isplatilo štete u iznosu od 1.339.468 eura, od čega je za štete u inostranstvu isplaćeno 94.670 eura, a za štete u zemlji 1.244.798 eura.

U izvještajnom periodu, Udruženje je od ukupnog broja šteta za rješavanje (609 šteta – od kojih je 150 šteta preneseno iz 2014. godine, 400 šteta prijavljeno u 2015. godini, a reaktivirano je 59 šteta), riješilo 463, od čega je 100 zahtjeva za isplatu štete odbijeno, a 363 štete je isplaćeno.

Izvor: Godišnji izvještaj o poslovanju za 2015. godinu Udruženja - Nacionalni Biro osiguravača Crne Gore